

TARTU ÜLIKOOL
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Kultuuriteaduste instituut
Etnoloogia osakond

Eva Linda Roost

**RAHULOLU KULTUURIKORRALDUSEGA
JA KULTUURITEENUSTE TARBIMINE
VINNI VALLAS**

Magistritöö

Juhendaja: Jana Reidla, PhD

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KULTUURIKORRALDUS VINNI VALLAS.....	8
2. TEOREETILINE RAAMISTIK	13
2.1. Kultuur, kultuuriteenus ja kultuurisündmus	13
2.2. Teenusedisain.....	17
2.3. Kohaliku omavalitsuse roll kultuuripoliitika elluviimises	20
3. METOODIKA JA EMPIIRILINE MATERJAL	25
3.1. Uuringu meetodika	25
3.2. Valimi kirjeldus	27
4. KÜSITLUSE TULEMUSTE ANALÜÜS	31
4.1. Kultuuriteenuste tarbimise sagedus	32
4.2. Kultuuriteenuste tarbimise kohad	33
4.3. Kasutatavad informatsioonikanalid	34
4.4. Kultuurisündmuste küllastamise sotsiaalsed kooslused.....	35
4.5. Kultuuriteenuse tarbimise vahemaad	37
4.6. Valmidus kultuuriteenuste eest tasuda.....	38
4.7. Osavõtt huviringidest	39
4.8. Rahulolu kultuurikorraldusega seotud aspektidega	41
4.9. Kultuuriteenused, mida soovitakse tarbida	42
4.10. Kultuuriteenuste tarbimist takistavad aspektid.....	45
4.11. Kultuuriteenuste sihtgrupp.....	46
4.12. Kultuurikorraldusega seotud probleemid ja soovitused.....	49
5. JÄRELDUSED JA ARUTELU	51
6. SOOVITUSED JA ETTEPANEKUD	59
KOKKUVÕTE	60
KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD	64
Dokumendid ja küsimustiku andmed	64

Kirjandus.....	64
Veebilehed	68
Lisad	69
SUMMARY	73

SISSEJUHATUS

Magistritöö panustab kultuurikorralduse arendamisse Vinni vallas. Uurimus keskendub kohaliku omavalitsuse poolt teenusena pakutavatele kultuuri- ja huvitegevustele ning kohalike elanike arvamusele sellest. Vinni vald on minu elukohaks ning pean teemat oluliseks, kuna olen aastaid tegelenud oma kodukohas kultuurielu edendamise ja sündmuste korraldamisega. Alates 2021. aasta detsembrikuust töötan Vinni Vallavalitsusele kuuluvas Laekvere Rahvamajas. Kultuurivaldkonnas tegutsedes märkasin, et Vinni vallas ei ole varasemalt läbi viidud uuringut, mis annaks ülevaate kohaliku kultuurivaldkonna hetkeolukorrast ning vallaelanike soovidest ja vajadustest. Antud probleem on välja toodud ka Vinni valla arengukavas aastateks 2019–2030 (VVAK 2019: 18). Teiste kultuurispetsialistidega probleemi arutades selgus, et selliste andmete olemasolu annaks nende töö jaoks vajaminevat sisendit ning võimaldaks pakkuda inimestele nende soovidest ja vajadustest lähtuvaid teenuseid. Selle tulemusel tõuseks elanike rahulolu ning olemasolevate ressursside kasutamise efektiivsus.

Antud töö ei paku ülevaadet tervest Vinni valla kultuurivaldkonna hetkeolukorrast, vaid keskendub kitsamalt elanike rahulolule kultuurikorraldusega. Nimetatud andmete kogumiseks kasutasin ankeetküsimustikku, millele oli võimalik vastata veebis ja ainult Vinni valla elanikel. Ankeedi abil selgitasin välja nende arvamuse ja rahulolu kohaliku omavalitsuse poolt pakutavate kultuuriteenustega. Küsitluse abil soovisin ma koguda võimalikult suurel hulgal vastuseid Vinni valla erinevates piirkondades elavatelt inimestelt, et selle tulemused hõlmaksid kogu valla territooriumi.

Vinni Vallavolikogu 2019. aasta alguses kinnitatud Vinni valla arengukavas aastateks 2019–2030 on sõnastatud kultuurivaldkonna üldeesmärk järgnevalt: „Vinni vallas väärtustatakse kohalikku kultuuri ja selle eestvedajaid, kodanikud osalevad aktiivselt kultuuri-, spordi- ja vabaajaüritustel.“ (VVAK 2019: 18). Nimetatud dokumendis on välja toodud probleemid ja väljakutsed, mis takistavad eesmärgini jõudmist. Oluliseks kitsaskohaks peetakse arengukavas lisaks hetkeolukorrast ülevaate puudumisele ka

kultuuritaristu alakasutatust (VVAK 2019: 19). Nende probleemide põhjuseid selgitatakse välja käesolevas magistritöös.

Töö täpsem eesmärk on uurida, millistes kultuuri- ja huvitegevustes elanikud soovivad osaleda, millest nende osalemine sõltub ning teha kultuurikorralduse alaseid ettepanekuid Vinni Vallavalitsusele. Eesmärgi täitmiseks püstitasin järgnevad uurimisküsimused:

- Kuidas hindavad Vinni valla elanikud kohaliku omavalitsuse poolt pakutavaid kultuuri- ja huvitegevusi?
- Mis mõjutab elanike osavõttu kultuuri- ja huvitegevusest Vinni vallas?
- Milliseid on Vinni Vallavalitsuse poolt pakutavate kultuuri- ja huvitegevuste arenguvõimalused?

Omavalitsuste kultuurikorralduslikku tegevust on varem uuritud mõnes magistritöös. Üks värskemaid uurimusi sarnasel teemal on kultuurikorralduse magistriõppe programmi raames 2021. aastal Leana Liivsoni kaitstud magistritöö. Liivson (2021) uuris omavalitsuste kultuuripoliitikat Mulgimaa näitel. Ta keskendus Mulgimaa kultuurivaldkonnale ning soovis välja selgitada, millised on sealsed edusammud ja kitsaskohad. Selleks analüüsis ta Mulgimaa strateegia- ja eelarvedokumente ning küsis arvamust Mulgimaa omavalitsuste kultuurivaldkonna kohta oma ala spetsialistidelt. (Liivson 2021: 5) Liivsoni magistritöö eesmärk sarnaneb minu töö eesmärgiga, kuid suurimateks erinevusteks on uuritav piirkond ja empiirilise materjali kogumise viis ja sihtgrupp. Mina viisin veebiküsitluse läbi Vinni valla elanike seas, kuid tema sihtgrupiks olid kultuurivaldkonna spetsialistid. Kuigi ma keskendusin vallaelanike üldise arvamuse välja selgitamisele, siis oli võimalik küsimustikule vastata ka kultuurivaldkonnas töötavatel inimestel. Erinevalt minust kasutas Leana Liivson empiirilise materjali kogumiseks lisaks küsitlusele ka intervjuusid, mis viidi samuti läbi kultuurivaldkonna spetsialistide seas.

Kultuurikorralduse magistriõppes on töid kaitstud ka kohaliku omavalitsuse huvihariduse ja huvitegevuse korraldamise teemal (Elfenbein 2020; Taal 2007) ning käsitletud on muutusi kohaliku omavalitsuse kultuurikorralduses haldusreformi kontekstis (Valk 2018). Elfenbein tõi oma töös välja, et Eesti Vabariigis liigitatakse huviharidus ja -tegevus noorsootöö valdkonda. Lisaks selgus, et „mõistete „huviharidus” ja

„huvitegevus” erinevust ei ole inimesed omaks võtnud ning neid kasutatakse erinevates dokumentides erinevatel alustel.“ (Elfenbein 2020: 70). Taal võrdles oma töös viie Eesti linna huvihariduse arengut viimase 15 aasta jooksul. Selgus, et sarnaselt kultuuripoliitikale on ka noorsootöö ja huvihariduse korraldamise struktuur üle Eesti väga erinev, ning see raskendab valdkonna koordineerimist riigi tasandil. Taal on oma töös soovitanud omavalitsustel toetada erahuvikoolide teket pearaha maksmise abil, sest see võimaldab suurendada huvitegevuste valikut ning reageerida kiiremini turusituatsioonile. (Taal 2007: 52-54) Ethel Valk (2019) uuris haldusreformi mõju kultuurikorraldusele Jõgeva valla näitel. Valgu töö tulemusena selgus, et pärast haldusreformi suurenes vajadus kultuuri koordineerimise, kogukondade kaasamise ja toimiva infovahetuse järele. Valk toob välja, et oluliseks peetakse valdkonna spetsialistide olemasolu, kultuuriobjektide korrashoidu ning aktiivsete eestvedajate tasustamist. Kultuuripoliitikat kujundades tuleb arvestada kõikide kohaliku omavalitsuse piirkondadega. (Valk 2018: 65-66)

Minu magistritöö jaguneb kuueks peatükiks. Esimene peatükk annab ülevaate Vinni vallast ja sealsest kultuurikorraldusest. Teises peatükis tutvustatakse töö teoreetilist raamistikku: seletatakse töös kasutatavaid mõisteid ning räägitakse kohaliku omavalitsuse rollist kultuuripoliitika elluviimises. Lisaks selgitatakse teenusedisaini ja teenusedisaini tööriistana kasutatava topeltteemanti mudeli olemust ning tutvustatakse selle kasutusvõimalusi.

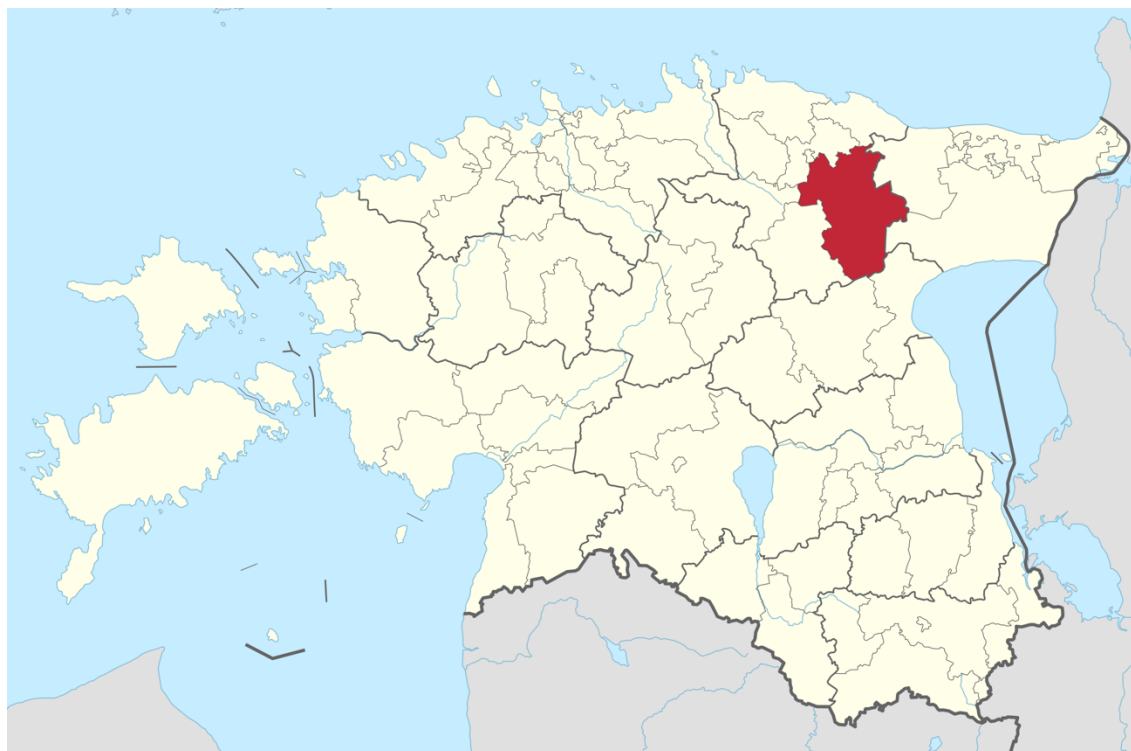
Kolmandas peatükis antakse ülevaade veebiküsitluse koostamise ja uuringu läbiviimise protsessist. Tutvustatakse andmete analüüsimisel kasutatud meetodeid, uuringu ajakava ja küsitluse levitamise kanaleid. Lisaks kirjeldatakse valimit ning uuringus osalenud inimeste demograafilisi näitajaid.

Neljandas peatükis analüüsitakse Vinni valla elanike seas läbiviidud veebiküsitluse tulemusi, mille abil selgitatakse välja, kuidas hindavad nad kohaliku omavalitsuse poolt pakutavaid kultuuriteenuseid ehk kultuuri- ja huvitegevusi. Lisaks uuritakse, mis mõjutab elanike osavõttu kultuuri- ja huvitegevustest ning millised on Vinni Vallavalitsuse poolt pakutavate kultuuri- ja huvitegevuste arenguvõimalused.

Viiendas peatükis tehakse tulemuste analüüsil põhinevaid järeldusi ning arutletakse nende üle. Järelduste tegemisel toetutakse töö teoreetilise raamistiku peatükis käsitletud materjalidele. Viimases ehk kuuendas peatükis esitatakse Vinni Vallavalitsusele soovitusi ja ettepanekuid kultuuri- ja huvitegevuste arendamiseks.

1. KULTUURIKORRALDUS VINNI VALLAS

Vinni vald on Lääne-Virumaa suurim vald (vt joonis 1) ning sellele anti omavalitsuse staatus 1. novembril 1990. aastal. 2017. aastal toimunud haldusreformi tulemusena liitusid Vinni vallaga Rägavere ja Laekvere vald. Vallas asub 70 küla ja 6 alevikku ning kogupindala on pärast haldusreformi 1013 km², mis muudab selle pindala suuruselt seitsmendaks omavalitsuseks Eestis. Valla keskuseks on Pajusti alevik. (Vinni veebileht: üldinfo) Statistikaameti andmetel elas 2022. aasta 1. jaanuari seisuga Vinni vallas 6799 inimest (Vinni veebileht: rahvastik). Loomulik iive on Vinni vallas olnud viimased 10 aastat negatiivne (keskmiselt -31) ning noorte osakaal rahvastikust langeb pidevalt. Samas on pensionäride osakaal rahvastikust võrreldes Eesti keskmisega kõrgem. (VVAK 2019: 7-10)



Joonis 1. Vinni valla asukoht Eesti kaardil. Allikas: Wikipedia: Vinni vald.

Kultuur ja huvitegevus on üheks paljudest kohaliku omavalitsuse poolt pakutavatest avalikest teenustest (Lepiste ja Raudjärv 2019: 140). Vinni vallas tegelevad kultuuripoliitika elluviimise ja huvitegevuse pakkumisega klubid ning rahva- ja seltsimajad, mida on valla territooriumil kokku seitse (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad). Nendest viis on aktiivselt tegutsevad. Tudu alevikus asuvas Tudu Rahvamajas ja Kadila külas asuvas Kadila Seltsimajas ei tööta palgalist personali ning seetõttu seisavad majad kasutuseta. (RT IV, 02.02.2022, 40) Asutuste põhimääruste kohaselt on nende eesmärgiks tagada elanike kultuuriline teenindamine ja vaba aja sisustamine, elukestva õppimise ja enesetäiendamise toetamine. Asutuste olulisemateks ülesanneteks on (RT IV, 06.12.2019, 19):

- rahvakultuuri säilitamine ja arendamine;
- piirkonna kultuurisündmuste korraldamine ja Vinni valla kultuurisündmustel osalemine;
- kohalikele elanikele loominguliste võimete ja oskuste arendamiseks võimaluste loomine;
- lähtuvalt elanike soovidest ja võimalustest huvialaringide töö korraldamine;
- elanikele elukestva õppe ja enesetäiendamise võimaluste pakkumine;
- koostöö tegemine teiste asutuste ning organisatsioonidega kultuurielu korraldamisel ja edendamisel;
- kultuurivaldkonnaga seotud projektide koostamine ja juhtimine.

Klubides ning rahva- ja seltsimajades tegutsevad huviringid ning lisaks tegeletakse erinevate sündmuste korraldamisega. Kaardistasin pakutavad võimalused küsimustikku koostades. Järgnevalt esitan kõigi viie aktiivselt tegutseva rahva- ja seltsimaja poolt pakutavad huvitegevused asutuste kaupa (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad):

- Pajusti Klubi – rahvatants, muu tantsuring, eakate tantsuring, *line*-tants, beebiklubi, seniorklubi;
- Roela Rahvamaja – meesansambel, naisansambel, eakate ansambel, näitering, segakoor, Roela Põhikooli õpilaste pilliring, rahvatants, eakate tantsuring, peotants, seniorklubi;
- Ulvi Klubi – rahvatants, eakate tantsuring, eakate ansambel, zumba, jõu- ja lihastreening, jooga, eakate võimlemine, eakate ujumine, seniorklubi;

- Laekvere Rahvamaja – rahvatants, eakate tantsuring, kõhutants, teatristuudio, näitering, noorte tantsuring, eakate võimlemine, breiktants, käsitööring, zumba, *jumping*, laste akrobaatika, laste võimlemine;
- Venevere Seltsimaja – käsitööring, seniorklubi.

Lisaks rahva- ja seltsimajadele kuuluvad Vinni vallas kultuurivaldkonda ka muuseumid ja raamatukogud. Raamatukogusid on kokku kaheksa, millest kaks on haruraamatukogud ning avatud on ka üks laenutuspunkt (Vinni veebileht: raamatukogud). Muuseume on Vinni vallas kuus, kuid kaks nendest on ajutiselt suletud ning teisi on võimalik külastada vaid eelneval kokkuleppel (Vinni veebileht: muuseumid). Üks Vinni vallas asuvatest muuseumitest – Roela Käbikuivati – kuulub Riigimetsa Majandamise Keskusele ning kaks on koolimuuseumid. Roelas asub põllutööriistade muuseum ja Kadilas ajalootoad. Palgalisi töötajaid nimetatud muuseumides ei ole (Vinni veebileht: muuseumid). 2019. aastal käivitati uuesti Viru-Jaagupi muuseum, mille uueks nimeks sai Vinni Vallamuuseum. Asutus hakkab tulevikus haldama kõiki vallas tegutsevaid muuseume. Lisaks luuakse Viru-Jaagupi pastoraadihoonesse põhjasõja muuseum. Vinni Vallamuuseumi juhatajaks on Hilje Pakkanen, kes tegeleb asutuse juhtimise ja kogude haldamisega. (Suuline vestlus Vinni Vallavalitsuse spordinõuniku Uno Muruveega 28.04.2022) Keskendusin oma töös kohaliku omavalitsuse poolt pakutavate huviringide ja sündmuste analüüsimisele ning otsustasin seetõttu valla raamatukogud ja muuseumid uuringust kõrvale jätta. Selle põhjuseks on asjaolu, et muuseumites ei toimu aktiivset tegevust ning raamatukogud ei tegele huviringide ja sündmuste korraldamisega.

Vinni valla eelarves on liidetud vaba aeg, kultuur ja religioon üheks valdkonnaks, mille alla kuuluvad sport, noorsootöö ja noortekeskused, vabaajaüritused, raamatukogud, rahvakultuur, muuseumid, ringhäälingu- ja kirjastamisteenused ning muu (RT IV, 02.02.2022, 40). Vaadates 2021. aasta eelarve täitmist selgub, et peaaegu pool (994 966 eurot) valdkonna eelarvest (2 089 611 eurot) kulub spordile ning peamiselt Vinni Spordikompleksile (859 240 eurot). Spordile järgnevad vabaajaüritused (393 524 eurot) ja rahvakultuur (335 831 eurot). Kõige väiksema osa (1 069 eurot) neile eraldatud vahenditest (39 425 eurot) kasutasid ära muuseumid (RT IV, 02.02.2022, 40). See on mõistetav, kuna nendes ei toimu aktiivset tegevust. Vabaajaürituste eelarve sisaldab endas lisaks kultuuriürituste, mittetulundusühingute ja projektide rahastamiseks mõeldud

vahenditele ka kergliiklusteede arendamiseks, rajamiseks ja hooldamiseks vajalikke finantse. Kõikide tegutsevate seltsi- ja rahvamajade eelarvetest ligikaudu poole moodustavad personalikulud ning teise poole majandamiskulud (VV eelarve 2021).

Mittetulundusühingutel on valla kultuurielus oluline roll. Väiksemates piirkondades tegelevad nemad kultuurielu elavdamise ning vaba aja veetmise võimaluste pakkumisega. Näiteks Tudu alevikus, kus puudub tegutsev rahvamaja, tegeleb MTÜ Tudu Haridus- ja Spordiselts kogukonna ühisürituste korraldamisega. Suuremateks sündmusteks aastas on jaanipäeva ja aastalõpupeo korraldamine.¹ Kuigi Laekvere alevikus on aktiivselt tegutsev rahvamaja, siis on kohaliku kogukonna liikmed loonud lisaks MTÜ Laekvere Päevakeskuse, mis korraldab sarnaselt MTÜle Tudu Haridus- ja Spordiselts kogukonna ühisüritusi. Kuigi mittetulundusühingus ja rahvamajas tegutsevad ühed ja samad aktiivsed kogukonna eestvedajad, siis võimaldab mittetulundusühinguna tegutsemine võtta osa erinevatest programmist ning kirjutada projekte. Lisarahastuse taotlemine inventari soetamiseks ja sündmuste korraldamiseks võimaldab piirkonda arendada ning suurendada kohalike elanike valikuvõimalusi. Rahvamaja tegutseb vaid valla poolt eraldatud vahendite toel ning seetõttu on võimalused piiratud. (Suuline vestlus Laekvere Rahvamaja juhataja Liisa Uukkiviga 28.04.2022) Eelnevatele sarnaseid mittetulundusühinguid tegutseb Vinni valla erinevates piirkondades veelgi ning nende eesmärk on ühine – kohaliku elu ja kogukonna arendamine.

Mittetulundusühingute tegevust toetab Vinni Vallavalitsus tegevustoetuse, ühekordse toetuse ja projektitoetusega (RT IV, 10.03.2018, 3). Tegevustoetust eraldatakse mittetulundusühingutele ja seltsingutele taotleja põhikirjaliste või seltsingulepingus sätestatud eesmärkide täitmiseks. Ühekordset toetust on võimalik taotleda Vinni valla elanikele suunatud või kohalike elanike korraldatavate ürituste ja ühistegevuste teostamiseks. Projektitoetuse eesmärgiks on erinevatest fondidest ja programmist rahastatavate projektide kaasfinantseerimine (RT IV, 10.03.2018, 3). Esitatud taotluste menetlemise, korralduste eelnõude koostamise ja aruandluse kontrollimisega tegeleb Vinni Vallavalitsuse kodukandi nõunik. Tema tööülesanneteks on lisaks veel koostöö tegemine mittetulundusühingutega ning ühenduste saavutuste üle ülevaate omamine. (Ametijuhend: kodukandi nõunik)

¹ Käesoleva töö autor on ise MTÜ Tudu Haridus- ja Spordiselts juhatuse liige.

Kuna internetis ei olnud lisaks Vinni valla arengukavale, eelarvele ja rahvamajade huviringide kavadele saadaval rohkem Vinni valla kultuuripoliitikat ja kultuurikorraldust kajastavaid dokumente, siis võtsin lisainfo saamiseks ühendust Vinni Vallavalitsuse kodukandi nõunikuga, kelle ametijuhendiga tutvudes eeldasin, et ta oskab minu tööga seotud küsimustele kõige põhjalikumalt vastata. Olin varasemalt vestelnud ka Laekvere Rahvamaja juhataja Liisa Uukkivi ja Vinni Vallavalitsuse spordinõuniku Uno Muruveega, kuid nad on teadlikud vaid nende tööd puutuvatest dokumentidest ning neil puudub ülevaade kogu valla kultuurikorraldust reguleerivatest õigusaktidest. Seetõttu esitasin Vinni Vallavalitsuse kodukandinõunikule e-kirja vahendusel järgnevad küsimused:

- 1) Millised on Vinni valla kultuuripoliitikat reguleerivad dokumendid? Kas eksisteerib mõni visioondokument, millest ametnikud ja töötajad oma töös lähtuvad?
- 2) Milliseid huvitegevusi ja võimalusi rahva- ja seltsimajad inimestele pakuvad?
- 3) Kui palju MTÜ-sid valla territooriumil tegutseb ning milliseid kultuuriteenuseid ja võimalusi nad elanikele pakuvad?
- 4) Kas teil oleks võimalik tutvustada veidi Vinni Vallamuuseumi tegevust?

Eespool toodud küsimustele ei saanud ma kahjuks nõunikult vastust. Seetõttu on mul võimalik toetuda oma töös vaid avalikult kättesaadavatele dokumentidele.

Kohalike omavalitsuste kultuuripoliitika on väga erinev ning Vinni Vallavalitsus on otsustanud määrata kultuurivaldkonna eest vastutavateks asutusteks klubid ning rahva- ja seltsimajad. Kuna Vinni valla territoorium on suur, siis võimaldab selline korraldus tagada kultuuri- ja huvitegevuse kättesaadavuse võimalikult suurele hulgale inimestele. Mittetulundusühingute ja seltsingute toetamine võimaldab suurendada kultuuri kättesaadavust elanike jaoks veelgi ning aitab vältida väiksemate piirkondade kõrvale jäämist.

2. TEOREETILINE RAAMISTIK

Järgnevas peatükis käsitlen teemasid, mis on seotud kultuuripoliitika elluviimisega ja kultuuriteenuse pakkumisega kohalikus omavalitsuses. Kuna töö keskendub elanike rahulolule kohaliku kultuurikorraldusega, keskendun kultuuriteenuse, kultuurisündmuse ja teenusdisaini mõistetele. Kirjeldan kultuuripoliitika elluviimise meetodeid ja kultuuriosaluse võimaldamist. Eraldi tutvustan topeltemanti mudelit, mis on populaarne teenusedisaini tööriist ning mida on võimalik kasutada kultuuriteenuste arendamisel Vinni vallas.

2.1. Kultuur, kultuuriteenus ja kultuurisündmus

Filosoofilises käsitluses on kultuur nähtus, mis ühendab inimest teiste temaga sarnaste inimestega (Raud 2013). Kultuuriteoreetik Rein Raud (2013) läheneb oma kultuuriteooriate õpikus kultuuri mõistele kui nähtuste kompleksile, mis muudavad inimeste elukeskkonna nende jaoks tähenduslikuks. Oxfordi inglise keele sõnaraamat defineerib kultuuri kui ühiskonda või rühma eristavaid uskumusi, kombeid, kunsti jne (OL Dictionaries: Culture). American Heritage Dictionary seletab kultuuri mõistet kui sotsiaalselt edasi kantud käitumismustrite, kunstide, uskumuste, institutsioonide ning teiste töö- ja mõtteproduktide kogumit (AH Dictionary: Culture). Kokkuvõtvalt on kultuur sõnastikes lahti seletatuna intellektuaalne ja kunstiline tegevus ning selle käigus toodetud teosed.

Kultuuriministeeriumi poolt loodud strateegiadokumendis „Kultuuri arengukava 2021–2030“ on kasutatud kultuuri mõiste avamiseks UNESCO kultuurilise mitmekesisuse ülddeklaratsioonis välja toodud definitsiooni. Sellekohaselt on kultuur „vaimsete, materiaalsete, intellektuaalsete ja emotsionaalsete tunnuste kogum, mis sisaldab lisaks kunstidele ja kirjandusele ka eluviise, kooseksisteerimise vorme, väärtussüsteeme,

traditsioone ja uskumusi“ (KAK 2021–30: 21). Kultuur koosneb paljudest erinevatest komponentidest ning kujuneb välja meie uskumuste, tegemiste ja meelestatuse põhjal. Taoline lähenemine näitab, et meie kultuuriministeerium käsitleb kultuuri mitte üksnes kitsa valdkonnana, vaid avaralt, kaasates kultuuri filosoofilise tähenduse.

Kultuurikorralduse valdkond tegeleb praktikas kultuurisündmuste korraldamisega ja kultuuriteenuste pakkumisega. Kultuurisündmuse mõiste on tänapäeval laialt kasutusel varasema „kultuuriürituse“ asemel. Kuigi keelekorraldajad soovitasid veel 2010. aastate keskel kasutada mõistet „üritus“, on praeguseks saanud valdavaks sõna „sündmus“ kasutamine. Sõna „sündmus“ eelistatakse kultuurikorraldajate ringkonnas kasutada seetõttu, et „üritust“ peetakse vaid nurjunud katseks. Samas väidab keelekorraldaja Tuuli Rehema (2016), et tegelikult on korrektne kasutada mõlemat väljendit. Ta toob välja, et üritust on defineeritud kui ettevõtmist või tegutsemist mingil eesmärgil. Seevastu sündmus on juhtuv või juhtunud asi, nähtus, olukord. Seega ei ole Rehema sõnul võimalik sündmust korraldada ning sõna „sündmus“ on alati hinnanguline. Üritusest võib saada sündmus, kuid seda ei pruugi alati juhtuda (Rehema 2016). Otsustasin enda töös kasutada kultuurisündmuse mõistet, kuna kultuurivaldkonnas on sõna „sündmus“ siiski laiemalt levinud ning seetõttu on see minule kui kultuurikorraldajale harjumuspärasem. Oma töös mõistan kultuurisündmusena kultuurilise elamuse pakkumisega seotud ettevõtmisi nagu kontsert, luuleõhtu jne.

Kultuuriteenuse mõistet võib defineerida erinevalt. Kultuuriteenuste tarbimist uurinud Sao-Wen Cheng (2006: 264) loeb kultuuriteenusteks eeskätt kultuuriinstitutsioonide pakutavad kultuurilised ettevõtmised, mis võivad esineda väga erinevates vormides. Inimene saab Chengi definitsiooni järgi kultuuriteenusest osa, käies teatris etendust vaatamas või kontserti kuulamas, külastades muuseumis näitust või laenutades raamatukogust raamatuid lugemiseks. Norra kontekstis kohalike omavalitsuste kaudu kultuuriteenustele ressursside jaotamist uurinud Håkonsen ja Løyland (2016: 488) käsitlevad kultuuriteenustena kultuuriga seotud tegevuste pakkumist lastele ja noortele ning raamatukogude, kinode, muuseumide, kunstikeskuste, rahvakultuuri keskuste ja huviringide pakutavaid teenuseid. Eesti keele seletav sõnaraamat (EKSS 2009) defineerib teenuse mõistet, kui mingit inimese vajadust rahuldavat toimingut ning kultuuriteenust

kui kultuurialast tegevust. Sündmuse definitsiooniks on juhtuv või juhtunud asi, nähtus, olukord jne (EKSS 2009).

Magistritöös kasutasin kultuuriteenust laiemas ja üldisemas mõistena, mille alla liigitasin nii huvitegevuse (huviringid) kui ka kultuurisündmused. Sellega sarnaneb minu käsitlus Chengi (2006) ning Håkonseni ja Løylandi (2016) omaga, mille järgi kultuuriteenus sisaldab nii sündmustel osalemist, nagu etenduse küllastamine, kui ka kultuuriga seotud huviringide pakkumist. Minu magistritöö kontekstis on kultuuriteenused näiteks rahvatantsuring, jõu- ja lihastreening, aga ka kontsert, kino, teater, koolitused. Kuigi üldiselt kasutan oma töös kultuuriteenuse mõistet, siis ainult huviringide või kultuurisündmuste eri aspektide uurimisele keskendunud küsimustes kasutan eraldi ka neid mõisteid. Ka üldiselt kohaliku omavalitsuse pakutavatest kultuuri- ja huvitegevustest kirjutades pean silmas elanikkonnale pakutavaid kultuuriteenuseid.

Kasutasin oma töös mõistet „huviring“, sest sellise nimega teenuseid pakuvad klubid ja rahvamajad. Laiemas mõistes on tegemist huvitegevusega. Huvitegevuse mõiste kohta toob Eliisa Elfenbein (2020: 70) oma magistritöös välja, et seda aetakse sageli segamini mõistega „huviharidus“. Sarnaselt sõnale „üritus“ on ka huvihariduse mõistet aja jooksul erinevate sõnadega tähistatud. Ajaloolistes Eesti kultuuri- ja hariduspoliitilistes tekstides on kasutatud sõna „huviharidus“ asemel ka „vabaharidus“ ja „kultuurharidus“ (Kulbok-Lattik 2015). Huvihariduse ja -tegevuse peamiseks erinevuseks on kestus. Huviharidus on pikaajaline tegevus ning huvitegevus lühiajaline. Samas on mõlema mõiste all mõeldud süsteemselt juhendatud õpet, mis on inimese poolt vaba tahte alusel valitud ning milles osaletakse töö- ja koolivälisel ajal. Selle eesmärgiks on süvendatud teadmiste ja oskuste omandamine osaleja poolt valitud alal. (Elfenbein 2020: 9) Minu magistritöös on huviringidena käsitletud elanikele vabal ajal pakutavaid harrastustegevusi, nagu rahvatants, jooga, sporditreeningud jms.

Eesti kultuuripoliitika uurija Egge Kulbok-Lattik toob 2015. aastal Postimehele kirjutatud artiklis välja, et enesetäiustamise vajadus ja ülenemise püüdlus on inimese üheks põhivajaduseks. Lastele on oluline pakkuda lisaks formaalsele haridusele ka kunsti- ja kultuuriharidust, kuna paljud uuringud on näidanud, et inimene, kes on lapsepõlves kunsti ja kultuuriga tegelenud, pöördub selle juurde tagasi ka täiskasvanuna. Egle Kulbok-Lattik (2015) toob oma artiklis esile Soome kultuuripoliitika uurija Anita Kangase lähenemise

kultuuriharidusele ja sealhulgas huviharidusele, mis Kangase sõnul on olemuslikult „kultuuris osalemise õpe“. Kokkuvõtteks võib öelda, et kui me soovime, et meie kultuur oleks jätkusuutlik ja pidevalt arenev, siis on oluline võimaldada lastele ja noortele huviharidust, kuna nii säilib nende huvi kunsti ja kultuuri vastu.

Laste kultuuriellu kaasamise olulisuse on välja toonud ka Triinu Lukas (2016: 80-83). Kultuurilise kapitali kogumine algab juba lapseas ning tulevase kultuuritarbimise kontekstis on kõige olulisem inimese perekondlik taust ja lapseas kujunenud kultuurilised eelistused. Kuigi 2015. aastal korraldatud turismiuuringu kultuurimooduli andmeid analüüsid selgus, et lapsed on täiskasvanutest aktiivsemad kultuuri tarbijad, siis on selle peamiseks põhjuseks tõenäoliselt kool, mis loob võimalusi kultuuri tarbimiseks. Laste kultuuritarbimist mõjutab enim nende vanemate kultuuriline aktiivsus, laste arv vanema leibkonnas, vanemate vanus ja hõiveseisund ning seetõttu on oluline, et kool looks lapsele juba varases eas võimaluse kultuuri tarbida. See aitab mõnevõrra vähendada sotsiaalset ebavõrdsust, mis on Eesti ühiskonnas kasvamas.

Kultuurist osa saamine ja kultuuri tarbimine mõjutab positiivselt nii lapsi kui ka täiskasvanuid. Soome sotsioloogid Tellervo Nenonen ja ta kolleegid (2016) uurisid, kas kultuuriteenuste kasutamine ja kultuuritegevuses osalemine on seotud nende hinnanguga oma tervisele ja elukvaliteedile. Nende järeldus on, et kodanikele kultuuriteenuste pakkumist võib vaadelda kui „vaikset“ sotsiaalpoliitikat, millel on potentsiaali tõsta inimeste enesehinnangut oma tervisele ja elukvaliteedile.

Kultuuriteenuste alaliik on avalik kultuuriteenus, mille spetsiifiliseks tunnuseks on, et seda pakutakse tasuta ja see on mõeldud kõigile ühiskonnaliikmetele sõltumata soost, vanusest või elukohast linnas või maal (Dengdeng ja Wang 2021). Matarasso ja Landry (1999: 18) on arutanud ka selle üle, kas kultuur on avalik hüve. Nad on võrrelnud kultuuri looduskeskkonnaga, mida peetakse avalikuks hüveks. Samas on loodus inimtegevusest sõltumatu, kuid kultuur aga vägagi sõltuv. Peetakse õiglaseks, et kunstnikud ja organisatsioonid, kellel on võimalik taotleda riigilt oma tegevuse jaoks toetust, on kohustatud oma tööd avalikustama ning vajaduse korral ka selgitusi andma. Neil on kohustus järgida oma tegevuse käigus demokraatia põhimõtteid, kuna kultuuril on meie ühiskonnas oluline roll. Sellistest põhimõtetest lähtuvalt võib järeldada, et kultuur on avalik hüve.

Avalik tasuta teenus võimaldab kogukonnaliikmete kultuuritarbimisse kaasamist ja selles osalemist. Henry Jenkins on defineerinud osaluskultuuri, tuginedes Raymond Williamsi kultuuri mõistele, millekohaselt on kultuur midagi, mida me inimestena koos loome või teeme. Selleks võivad olla kõige igapäevasemad tegevused, kuid ka meie kunstilised saavutused ja pühad tõekspidamised. Osaluskultuur on kultuur, mis eeldab, et me oleme suutelised tegema otsuseid nii kollektiivselt kui ka individuaalselt ning et me oleme võimelised väljendama ennast läbi erinevate vormide. Kunstilisel väljendusel ja kodanikualgatusel on osaluskultuuris vähe takistusi. Toetatakse loomingut ja selle jagamist ning oluline roll on mentorlusel, kus kogenumad annavad edasi enda oskusi ja teadmisi. Osaluskultuuri liikmed usuvad, et nende panus on oluline ning nad tunnevad omavahel sotsiaalset sidet. (Jenkins jt 2015: 2-4) Kokkuvõtvalt võib öelda, et osaluskultuur on kultuur, kus inimestel on võimalik osaleda kultuuriloomise protsessis.

2.2. Teenusedisain

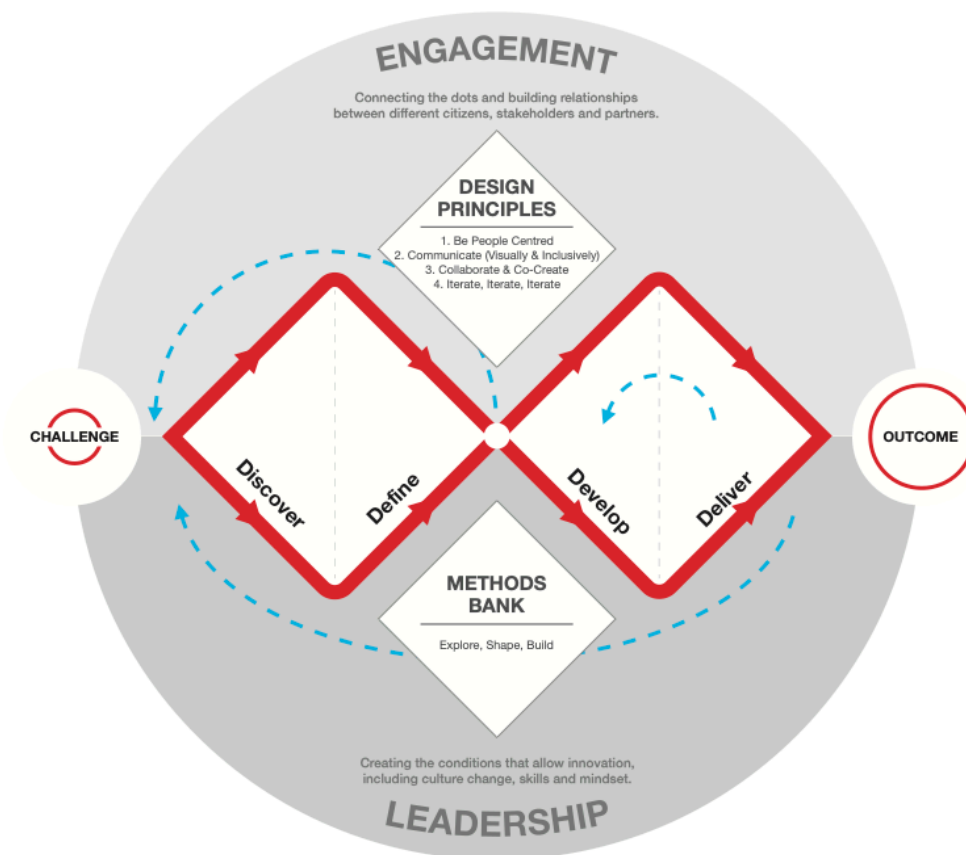
Seoses kultuurikorralduse kui omavalituse poolt pakutavale teenusega, on oluline avada ka teenusedisaini mõistet. Teenusedisaini eesmärgiks on muuta teenused kasutajasõbralikuks ja mugavaks (TSB ja DC: 4). Teenus koosneb erinevatest kokkupuutepunktidest – inimesed, ruumid, tooted jne. Näiteks restorani külastades on kokkupuutepunktideks menüü, mööbel, klienditeenindaja, toit jne. Teenusedisaini protsessi käigus luuakse puutepunkte ning hinnatakse nende mõju üksteisele ja kasutajale. Kvaliteetset teenust kujundades on kõige olulisem arvestada selle kasutajate soovide ja vajadustega. Nende väljaselgitamiseks kasutatakse erinevaid tööriistu ja meetodeid. Lisaks uute teenuste väljatöötamisele on teenusedisaini abil võimalik arendada ka olemasolevaid teenuseid, et muuta neid kliendile sobivamaks. (TSB & DC: 4)

Alina Kestner (2019: 8-9) on arutanud oma magistritöös teenusedisaini mõiste üle ning jõudnud järeldusele, et sellel puudub ühtne definitsioon. Kestner defineerib oma töös teenust kui toote laiemat kontseptsiooni. Toode on kindel ese, kuid teenust pakkudes lisatakse tootele ka teisi aspekte, näiteks teenindus. Disainimine on toote või teenuse arendamine ning teenusedisaini eesmärgiks on luua eeldused, mis panevad kliendi tundma, et konkreetse teenuse kasutamine loob talle lisandväärtust, mida konkureeriv

teenus ei paku. Selleks peab ettevõtte omama põhjalikku ülevaadet klientide soovidest ja vajadustest, kuna muidu ei ole võimalik konkurentidest eristuda (Samas). Minu magistritöö seisukohast on kultuuriteenuste disainimise eesmärk nende kujundamine selliselt, et kohalikud elanikud tunneksid huvi vastavate teenuste tarbimise vastu ja tarbiks neid aktiivselt.

Kuna minu töö eesmärk sisaldab endas kultuurikorralduse alaste ettepanekute esitamist Vinni Vallavalitsusele, siis pean oluliseks siduda uurimus teenusedisaini protsessi ja selle tööriistadega. See on vajalik asjakohaste ja läbimõeldud ettepanekute esitamiseks. Tutvustan järgnevalt teenusedisaini tööriista, milleks on topeltemanti mudel. Selle mudeli abil on mul võimalik küsitluse tulemustele tuginedes esitada Vinni Vallavalitsusele ettepanekuid kultuuriteenuste arendamiseks Vinni vallas. Valisin nimetatud mudeli, kuna seda on lihtne kasutada ning selle abil on võimalik saavutada pikaajalisi tulemusi.

Topeltemanti mudel on teenusedisaini üheks populaarsemaks tööriistaks. Mudel töötati 2004. aastal välja Suurbritannia disaini nõukogu poolt. Tegemist on disainiprotsessi graafilise mudeliga, mis selgitab protsessi nii disaineritele kui ka teiste valdkondade esindajatele (Design Council). Mudeli väljatöötamise protsess sai alguse üheteistkümne ülemaailmse ettevõtte (sh. Microsoft, LEGO, Sony ja Yahoo) erinevate disainiprotsesside jälgimisest. Protsesse analüüsid töötati välja disaini neli põhietappi: avastamine, probleemi defineerimine, arendamine ja ellu rakendamine. (Turner 2018:14) Neid samme esitletakse kahe teemantina (vt joonis 2), kus vahelduvad divergentne ehk hargnev ja konvergentne ehk koondav mõtlemine. Divergentne mõtlemine on keskendunud uute ideede tekkele ja ebatavalistele lahendustele, mille käigus otsitakse probleemile rohkem kui ühte lahendust. Konvergentse mõtlemise käigus otsitakse probleemile lahendust eeldusega, et olemas on vaid üks õige vastus. (Haridussõnastik)



Joonis 2. Topeltteemanti mudel. Allikas: Design Council.

Nagu joonisel kujutatud, jagab topeltteemanti mudel disainiprotsessi neljaks etapiks (Design Council):

- avastamine (*discover*) – protsessi esimene etapp aitab inimestel varasemate eelduste asemel selgelt mõista, milles probleem seisneb. Protsess sisaldab endas probleemi kaasatud inimestega suhtlemist ning kvantitatiivsete uuringute läbiviimist. Protsessi käigus on soovitatav korraldada ajurünnakuid, mis aitavad muuta meeskonna tööd kiiremaks ja efektiivsemaks ning mille käigus mõeldakse välja uusi ideid.
- probleemi defineerimine (*define*) – etapi käigus püstitatakse lähteülesanne, millele asutakse protsessi käigus lahendust otsima. Ülesande püstitamiseks on soovitatav korraldada fookusgrupi intervjuusid ning kaardistada kasutaja teekond.
- arendamine (*develop*) – teenusedisaini protsessi teine pool keskendub selgelt määratletud probleemile erinevate lahenduste leidmisele. Protsessi kaasatakse paljusid erinevaid inimesi ning luuakse potentsiaalsete kasutajate profile. Lisaks

viiakse läbi rollimänge, et mõista, milline on kasutaja kogemus teenust tarbides ning milliseid aspekte tuleks teenuse juures veel arendada.

- ellurakendamine (*deliver*) – etapi eesmärgiks on enne lõpliku toote või teenuse tarbijale pakkumist selle katsetamine ning mittetoimivate lahenduste tagasi lükkamine. Alles jäänud lahendusi hinnatakse ja täiustatakse.

Kuna topeltteemanti mudel on universaalne teenusedisaini tööriist, siis on võimalik seda kasutada kultuuriteenuste disainimisel. Minu poolt läbiviidud rahulolu-uuring Vinni valla elanike seas esindab topeltteemanti mudeli avastamise faasi, mille käigus selgitan välja Vinni valla kultuurikorralduse probleemid. Järelduste ja ettepanekute peatükis jõuan mudeli kolmandasse ehk arendamise faasi, kus pakun probleemide lahendamiseks välja erinevaid võimalusi. Lahenduste elluviimise etappi on võimalik teostada Vinni Vallavalitsusel. Nende kohustuseks on enne tarbijale lõppteenuse pakkumist minu poolt pakutud lahendusi testida ning eemaldada nende seast mittetoimivad.

2.3. Kohaliku omavalitsuse roll kultuuripoliitika elluviimises

Ameerika poliitikateaduste professor Kevin V. Mulcahy (2010) soovib poliitikat vaadelda kui sihipärast otsust, millele järgneb mingi tegevus või tegevuste kogum probleemi või probleemidega tegelemisel. Riigiametnike otsuseid viiakse ellu kaupade ja teenuste tootmisega, mis toovad märgatavaid ühiskondlikke tulemusi. Mulcahy (2010: 320) väidab, et kultuur erineb nendest kriteeriumitest märgatavalt, kuna selle ühiskondlikku mõju on raske või lausa võimatu hinnata. Seetõttu võib mõista kultuuripoliitikat kui ülemvõimu, mis saavutatakse läbi selle, et domineeriv kultuur kasutab haridust, filosoofiat, religiooni, esteetikat ja kunsti selleks, et muuta oma domineerimine ühiskonna moodustavatele heterogeensetele rühmadele normaalseks ja loomulikuks. Kultuuripoliitika hõlmab endas valitsuse strateegiaid ja tegevusi, mis edendavad kunsti tootmist, levitamist, turustamist ja tarbimist. (Mulcahy 2010: 320)

Kultuuripoliitika kujunes kogu maailmas eraldi poliitikavaldkonnana välja 1980. aastateks. Kultuuripoliitika on valitsemisala, mis kaitseb rahvuskultuuri ja teisi rahvuse jaoks olulisi väärtusi. (Alasuutari ja Kangas 2020: 2) Sotsioloog ning Ladina-Ameerika

ja Euroopa kultuuripoliitika spetsialist Élodie Bordat-Chauvin (2021: 2) on oma artiklis välja toonud, et kultuuripoliitika on riigi, valitsustevaheliste organisatsioonide, tsiviilasutuste ja kogukondlike rühmade sekkumine eesmärgiga rahuldada elanikkonna kultuurilisi vajadusi ja saavutada konsensus teatud korra või sotsiaalse ümberkujundamise osas. Need kultuurilised tegevused, mida valitsused otsustavad toetada, näitavad nende väärtusi ja poliitilisi valikuid. Seetõttu peetakse kultuuripoliitikat vahendiks, mille eesmärk on edendada teatud kogukonna ideed. Samas väidab Bordat-Chauvin (2021: 2), et kultuuripoliitika on midagi enam kui kunsti- ja kultuurivaldkonna tegevuste kogum. Seda just seetõttu, et eraisikutel ja kogukondadel puuduvad riigiga võrdsed võimalused (nt finantsilised) kultuurivaldkonda mõjutada, kuid siiski on neil kultuuripoliitikas väga oluline roll. See tähendab, et kultuuripoliitikat aitavad kujundada ja ellu viia paljud erinevad osapooled ning nende poolt panustatavad ressursid on väga erinevad (Samas).

Kultuuripoliitika kuulub kultuuriministri haldusalasse ning tegemist on väga muutliku valdkonnaga, mida peetakse sageli võrreldes valitsuse teiste eesmärkidega marginaalseks. Sarnaselt Jenkinsile on Matarasso ja Landry (1999) kasutanud oma töös „21 kultuuripoliitika strateegilist dilemmat“ Raymond Williamsi kultuurikäsitlust, millekohaselt kasutatakse mõnes riigis kultuuri kunsti sünonüümina. Nendes riikides keskendub kultuuripoliitika pigem kujutavale ja etenduskunstile ning kirjandusele. Kultuuriministeriumid peavad oluliseks infrastruktuuri (teatrid, muuseumid, galeriid jne) arendamist ning olulisel kohal on tunnustatud kunstnikud. Samas osades riikides käsitletakse kultuuri kui midagi, mida me ise tegema ei pea. See on omanäoline eluviis, mis eristab erinevate maade linnu ja kogukondi üksteisest. Kunsti peetakse üheks paljudest paiga ja selle inimeste ainulaadse identiteedi ilmingutest ning kultuuripoliitika võib seal puudutada kõike alates rahvatantsust kuni kohalike toidutraditsioonideni. (Matarasso ja Landry 1999: 7-11)

Kultuuriökonoomia uurija Michael Getzner on öelnud, et paljudes Euroopa riikides koostatakse ja rakendatakse kultuuripoliitikat kõigil valitsustasanditel. Nimetatud süsteem on efektiivne, kuna valitsuse tasandil reguleeritakse ja rahastatakse riiklikke kultuuriasutusi, nagu rahvusmuuseumid ja teatreid. Kohalikud omavalitsused hoolitsevad väiksemate piirkondlike institutsioonide eest, mis pakuvad teenuseid peamiselt

kohalikele elanikele. (Getzner 2020) Sarnaselt rakendatakse kultuuripoliitikat ka Eestis. Kohaliku elu arendamise eest vastutavad vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele kohalikud omavalitsused, kellel on oluline roll kohaliku kultuurielu korraldamisel ja rahastamisel (KPA 2020: 1).

Peale teist maailmasõda kuni 1960. aastateni keskendusid Euroopa riigid peamiselt kultuuri demokratiseerimisele (Matarasso ja Landry 1999: 14), mis tähendab, et kultuur peab olema üldsusele laialdaselt kättesaadav ehk see ei tohiks sõltuda inimese sissetulekust, elukohast ega haridustasemest (Mulcahy 2010: 323). Selle tulemusel suurenes valitsuse kaasatus kultuurivaldkonda – peamiselt rahastuse suurenemine. Alandati piletihindu, loodi haridusprogramme ning võimaldati tasuta sissepääse, mille tulemusel suurenes kultuurisektoris töötavate inimeste arv, teenuste kasutatavus ja majanduslik tähtsus (Matarasso ja Landry 1999: 14). Mulcahy (2010: 323) toob Norra esile kultuuri demokratiseerimise näitena. Kuna kultuuriasutused on koondunud peamiselt pealinna, siis on riik loonud asutustele ringreisiprogrammid, mille abil viiakse kõrgkultuuri ka teistesse Norra piirkondadesse.

Matarasso ja Landry (1999: 14) kirjutavad, et 1960. aastate lõpus ja sellele järgneval perioodil sattus kultuuri demokratiseerimise põhimõtte kriitika alla, kuna see jättis kõrvale paljud kultuurilise väljenduse ja identiteedi vormid. Sooviti järgida kultuuridemokraatia põhimõtet, millekohaselt tegeletakse kultuuri kättesaadavuse suurendamisele lisaks ka kultuuri tootmis- ja levitamishandide kättesaadavuse parandamisega. Sooviti, et kultuuripoliitika tunnustaks inimeste igapäevast väljendust kui kultuuri. Kuigi kultuuri demokratiseerimine ja kultuuridemokraatia ei välista üksteist, siis on need tekitanud paljudes Euroopa riikides kultuuripoliitika ümber debati (Matarasso ja Landry 1999: 14).

Kultuuripoliitika ja -korralduse ekspert Milena Dragicevic Šešic (i.a.: 7) on arutlenud samuti kultuuri demokratiseerimise ja kultuuridemokraatia erinevuse üle. Ta nõustub Matarasso ja Landryga, et tänapäeval on valdav kultuuridemokraatia, mis on välja arenenud kultuuri demokratiseerimisest, mille eesmärgiks oli muuta eliitkultuur kättesaadavaks võimalikult suurele sihtrühmale. Kultuuridemokraatia keskendub mitmekesise ja laiaulatusliku võrgustiku loomisele, mis võimaldab kõikidel osaleda kultuuris ja selle loomise protsessis. Kultuuridemokraatia populaarsuse suurenemise tulemusel mõõdetakse tänapäeval paljudes Euroopa riikides kultuurisektori edukust

kultuurialgatuste arvu ja mitmekesisuse põhjal. Kõige olulisemad on kodanikualgatused, mis aitavad tõsta ja ühtlustada kultuurivaldkonna üldist taset.

Kultuuripoliitika elluviimiseks kasutatakse piirkonniti väga erinevaid vahendeid ning seetõttu erineb ka lõpptulemus. Rius-Ulldemolins ja Klein (2020) töid kahe linna, Barcelona ja Valencia, kultuuripoliitikat võrrelnud uuringus välja, et postindustriaalse ühiskonna areng on loonud uue sideme majanduse, kultuuri ja vaba aja veetmise vahel ning kõik nimetatud aspektid mängivad arenenud ühiskondade majandusarengus üha kesksemat rolli. Sellest tulenevalt peetakse kultuuristrateegiaid üha enam linnade ja piirkondade arengu võtmeks. Rius-Ulldemolins ja Klein (2020) selgitasid välja, et kultuuripoliitika on erinevates linnades ja piirkondades väga erinev isegi siis, kui selle elluviimisel kasutatakse sama mudelit. Näiteks Barcelona ja Valencia lähtuvad kultuuripoliitika loomisel ühisest mudelist. Samas on Barcelona võtnud eesmärgiks kultuuri demokratiseerimise ja kodanike kaasatuse suurendamise ning Valencia on otsustanud teha suuri investeringuid kultuuritaristu arendamisse. Uuringu tulemustest selgus, et Barcelonas on inimeste osalus kohalikus kultuurielus suur, kuid Valencias on see üks Hispaania madalamatest.

2015. aastal Eestis teostatud turismiuringu tulemusel selgus, et Eesti elanikud on aktiivsed kultuuritarbijad. Kõige rohkem külastatakse kultuurimälestisi ja kontserte. Aasta jooksul on vähemalt ühel kultuuriüritusel osalenud 84% vähemalt 15-aastastest Eesti elanikest. Enim avaldab kultuuritarbimisele mõju haridustase. Kõrgema haridustasemega inimesed tarbivad rohkem ning erinevamaid kultuuriteenuseid kui madalama haridustasemega inimesed. Vanus mõjutab kultuuritarbimist järgnevalt: nooremad tarbivad suuremal hulgal erinevaid teenuseid ning vanemad on keskendunud pigem ühele valdkonnale. Oluline mõju on ka inimese sissetulekul. Kõrgema sissetulekuga inimesed tarbivad suuremal hulgal erinevaid kultuuriteenuseid kui madalama sissetulekuga inimesed. Sooliselt esines samuti erinevusi – naised tarbivad kultuuri aktiivsemalt kui mehed. (Lukas 2016: 72-77)

Selleks, et selgitada välja elanike valmisolek kultuurivaldkonda rahaliselt panustada, viidi Austrias läbi uuring (Getzner 2020). Selle tulemustest selgus, et inimesed on hüpoteetiliselt valmis panustama piirkondlikku kultuurifondi, et toetada kohalikku kultuuritaristut juhul, kui kohalik omavalitsus peaks vähendama selle rahastust. Nende

aastane maksevalmidus elaniku kohta on umbes 29 eurot, et säilitada juba olemasolevat kvaliteeti ning hoida ära kultuuriürituste vähenemine. Samas arvavad nad siiski, et kultuuritaristu olemasolu ja rahastamise eest peab vastutama avalik sektor. Selgus, et inimeste maksevalmidus suureneb koos leibkonna sissetuleku suurenemisega. Linnas ja maal elavate inimeste maksevalmiduse vahel erinevusi ei leitud, kuid isiklikud kogemused kultuurisündmustega (kultuuris osalemine ja lapsepõlvkogemused) on peamised tegurid, mis määravad kõrgema maksevalmiduse. (Getzner 2020)

Kultuuri on keeruline üheselt defineerida, sest see koosneb nii materiaalistest kui ka emotsionaalsetest aspektidest. Seetõttu erinevad ka riikide ning väiksemate piirkondade kultuuripoliitikad üksteisest märgatavalt. Konkreetse piirkonna kultuuripoliitika määravad selle juhtide tõekspidamised ja väärtused, millest lähtutakse otsuste vastuvõtmisel ja kultuuristrateegiate väljatöötamisel.

3. METOODIKA JA EMPIIRILINE MATERJAL

Järgnevalt annan ülevaate küsimustiku koostamise aluseks olnud mudelist ja dokumentidest, uuringu korraldusest ja valimist. Selgitan etapiviisiliselt uuringu korralduse protsessi ning annan ülevaate, millistes kanalites ankeeti levitasin. Tutvustan töös kasutatud andmeanalüüsi meetodeid ning kirjeldan, kuidas aitas ankeedi ülesehitus jõuda õige sihtgrupini.

3.1. Uuringu meetodika

Küsimustiku kavandamisel võtsin aluseks topeltteemanti mudeli (Design Council), millest läbiviidud küsitlus moodustab avastamise faasi. Selle käigus selgitatakse välja kasutajate vajadused ja kogutakse võimalikult palju informatsiooni, mis on vajalik teenuste arendamiseks. Järelduste ja ettepanekute peatükis jõutakse ka mudeli kolmandasse faasi, milleks on teenuste arendamise etapp.

Küsimustik koosnes neljast osast – sissejuhatus, demograafiline taust, hetkeolukorra kaardistus ja arenguvõimalused (vt lisa 1). Hetkeolukorra kaardistuse ja arenguvõimaluste osa koostamisel võtsin aluseks Vinni Vallavalitsuse veebilehelt leitud rahvamajade huviringide kavad (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad). Valisin nimetatud dokumendid allikaks seetõttu, et tegemist on ainsate igapäevast kultuuritegevust kajastavate dokumentidega. Andmetega tutvudes selgus, et kõiki seitset rahvamaja puudutav info oli vananenud ning dokumentidel puudus ühtne formaat. Kõige värskem informatsioon oli Vinni valla veebilehel esitatud Laekvere Rahvamajas tegutsevate huviringide kohta, mis kajastas aastate 2020–2021 tegevust. Teistes rahvamajades tegutsevate ringide kohta pärines info aastatest 2018–2020 (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad). Sellest, kuidas kultuuritegevuse kohta valla kodulehel

infot esitatakse, võib järeldada, et Vinni Vallavalitsuse jaoks ei ole kultuurivaldkond prioriteediks ning seda kajastava informatsiooni uuendamist ei peeta oluliseks.

Kogusin andmeid tasuta veebipõhises tarkvaras Google Forms loodud ankeetküsitluse abil. Pilootuuring toimus perioodil 04.12.2021–12.12.2021 ning selle käigus andis küsimustikule tagasisidet neli inimest, kellest ainult üks esitas muudatusettepanekuid. Üheks ettepanekuks oli muuta viienda küsimuse sõnastust: esialgse (Kust otsite informatsiooni huviringide ja sündmuste kohta, mis toimuvad Vinni vallas?) asemel (Kust otsite või otsiksite huvi korral informatsiooni huviringide ja sündmuste kohta, mis toimuvad Vinni vallas?). Teiseks ettepanekuks oli lisada 13ndale küsimusele vastusevariant „Vinni vallas ei toimu minu jaoks sobivat huviringi, kuigi oleksin valmis sellest osavõtmiseks sõitma oma kodukohast kaugemale kui 10 km“. Viisin küsimustikku vastavalt ettepanekutele muudatused sisse.

Muutsin küsimustiku avalikuks 13. detsembril 2021 ja postitasin selle enda isiklikule Facebooki lehele. Seejärel jagasin postitust korduvalt gruppi Meie kodu Vinni vald ning Laekvere rahvamaja ja MTÜ Tudu Haridus- ja Spordiseltsi Facebooki lehele. Lisaks jagas küsitluseni suunavat linki enda Facebooki lehel Vinni Vallavalitsus, Roela Rahvamaja, Ulvi Klubi ja palju eraisikud. Andmete kogumine lõppes 20.01.2022 ning selle järgnes ajavahemikus 21.01.2022–13.02.2022 kogutud andmete analüüsimine. Andmete analüüsimiseks kasutasin tabelarvutussüsteemi Microsoft Excel.

Selleks, et uuring oleks läbipaistev ja aus, tutvustasin ma ennast ja magistritöö eesmärki kõigile osalejatele. Eetiliste probleemide vältimiseks tagasin uuringus osalejatele anonüümsuse ning garanteerisin, et inimeste isikuandmed ei jõuaks kolmandate osapoolte kätte. Kogu uuringut puudutava info edastas vastajatele ankeetküsitluse sissejuhatuses ja vastanud said minu e-posti aadressi, et soovi korral lisa küsida.

Küsitluse tulemuste analüüsimiseks kasutasin nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset meetodit. Arvandmeid oli võimalik analüüsida kvantitatiivset meetodit kasutades ning avatud küsimust kvalitatiivse meetodi abil. Mina kasutasin oma töös horisontaalset analüüsi, mille korral vaadeldakse samal ajal mitut analüüsitavat teksti ning võrreldakse neid omavahel. Antud meetod loob võimaluse suuremaks üldistatavuseks võrreldes juhtumipõhise analüüsiga, kus vaadeldakse korraga vaid ühte teksti. Horisontaalse

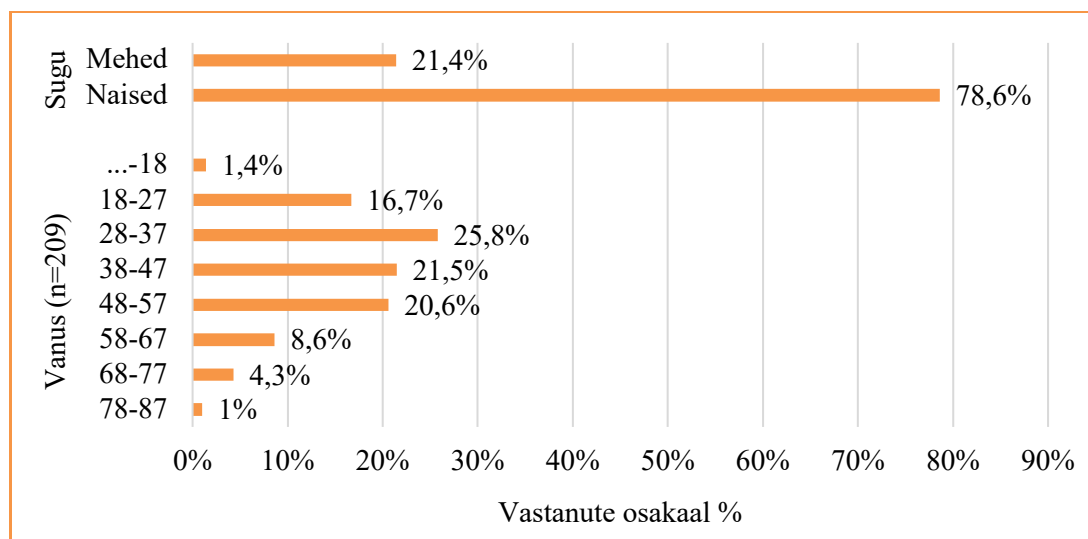
analüüsi abil on võimalik välja selgitada erinevate autorite käsitluste ühisosa ning ka erinevused (Kalmus jt 2015).

3.2. Valimi kirjeldus

Minu uuringu sihtgrupiks olid kõik Vinni valla elanikud alates vanusest 18 eluaastat. Valisin uuritavad elukohapõhiselt, kuna töö eesmärk on uurida, millistes kultuuri- ja huvitegevustes elanikud soovivad osaleda, millest nende osalemine sõltub ning teha kultuurikorralduse alaseid ettepanekuid Vinni vallale. Kuna viisin küsitluse läbi internetikeskkonnas, siis oli uuringus osalemise eelduseks internetiühenduse olemasolu ja arvuti või nutiseadme kasutamise oskus. Osalejatepoolne tagasiside küsimustiku toimimisele oli positiivne. Küsimused olid inimestele lihtsasti mõistetavad ning Google Forms'i keskkonda oli pilootuuringus osalenud inimeste sõnul mugav kasutada. Kogutud andmeid oli lihtne analüüsida, kuna Google Forms'i keskkond võimaldab andmed mugavalt üle kanda Exceli programmi, kus toimus andmete analüüsimine.

Ankeedi esimeste küsimustega, mis puudutasid vastaja elukohta ja vanust, sorteerisin välja need vastajad, kes ei sobinud valimisse. Selle tulemusel jäi lõpuks valimisse 206 vastanut. Küsitlusele vastamist alustas 214 inimest, kellest 5 ei olnud Vinni valla elanikud. Nendel inimestel puudus võimalus küsimustiku täitmist jätkata. Vanusega seotud küsimusele vastas seega 209 inimest, kellest 3 olid alaealised ning seetõttu ei olnud ka neil võimalik küsimustiku täitmist jätkata. Seega läksid lõpuks arvesse 206 inimese vastused.

206st vastanust 78,6% moodustasid naised ning 21,4% mehed (vt joonis 3). Kõige suurema osa valimist (25,8%) moodustasid 28–37aastaste vanuserühma kuuluvad inimesed. Suuruselt teine ja kolmas vanuserühm olid peaaegu võrdselt esindatud: 38–47aastaseid oli 21,5% ja 48–57aastaseid 20,6%. Seevastu nooremad, 18–27aastased moodustasid 16,7% vastanutest. Vanuserühma 58+ kuulus 13,9% vastanutest. Seega võib väita, et kõige rohkem oli vastajaid keskealiste hulgas, vanuse suurenedes vähenes vastajate arv.

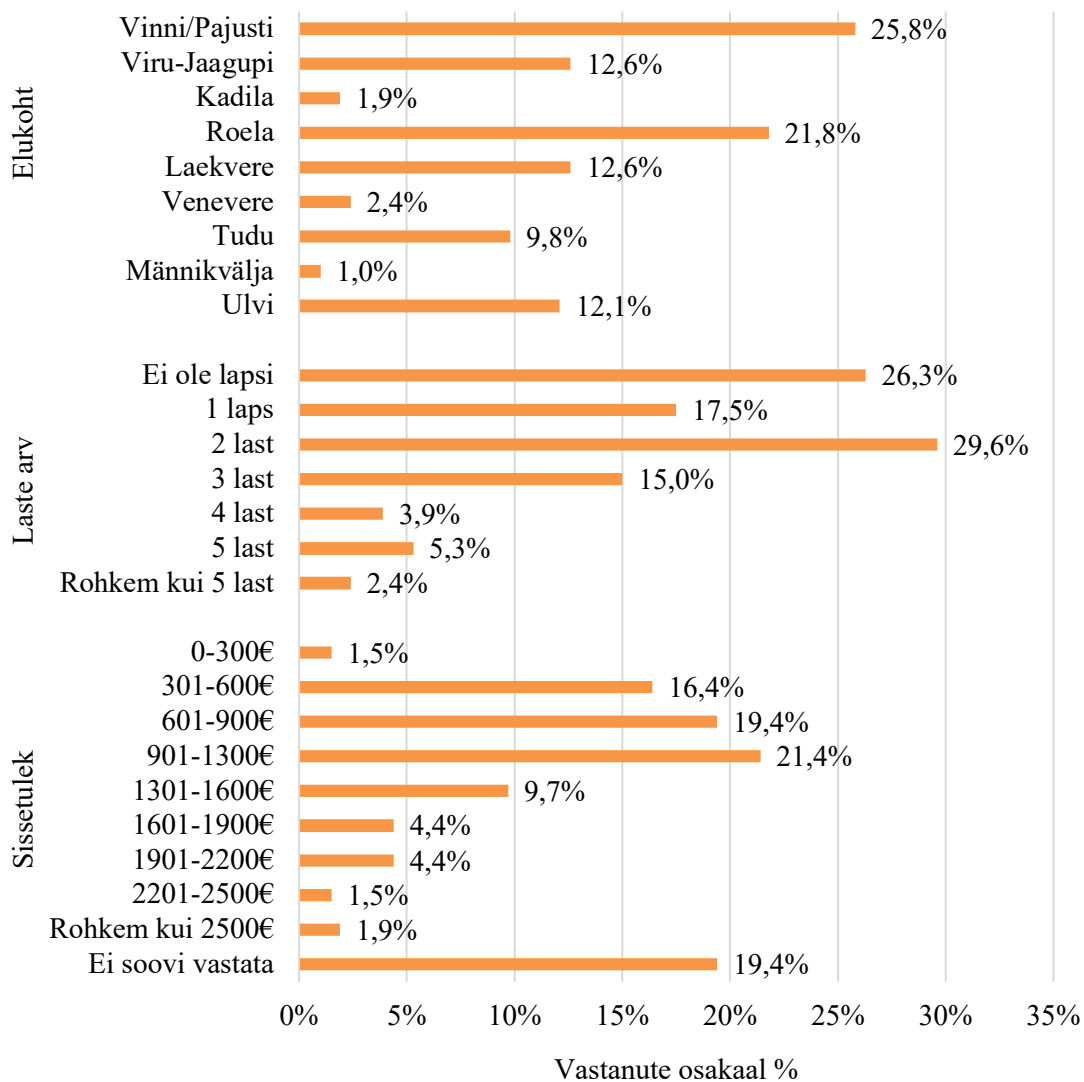


Joonis 3. Uuringus osalenute sooline ja vanuseline jaotus (n=206)

Küsitlusele vastanud said märkida enda elukohaks neile kõige lähemal asuva suurema asula. Kõige suurem osa (25,8%) vastajatest elas Vinnis või Pajustis (vt joonis 4). Järgnesid Roela (21,8%), Viru-Jaagupi ja Laekvere (12,6%), Ulvi (12,1%), Tudu (9,8%), Venevere (2,4%), Kadila (1,9%) ja Männikvälja (1%). Kõige suuremal osal (29,6%) vastanutest oli 2 last ning veidi väiksemal osal (26,3%) ei olnud lapsi; 4 või enam last oli 11,6% vastanutest. Sissetulekut puudutavat infot ei soovinud avaldada viiendik (19,4%) kõigist vastanutest. Seda nõustus tegema 166 inimest 206-st. Miinimumpalga piiridesse (kuni 600€) jäi nendest veidi üle viiendiku (22,3%) sissetulek. 601–900 eurot ja 901–1300 eurot teenivaid inimesi oli peaaegu võrdselt. Vastusevariant „601–900 eurot“ osutus siiski oma sissetulekut puudutavat infot avaldanud inimeste seas veidi vähem populaarseks (24,1%) kui variant „901–1300 eurot“, mille märkis sobivaks veidi üle veerandi (26,5%) vastanutest. 1601 eurot või rohkem teenis 15% vastanutest.

Demograafiliste näitajate kokkuvõtteks võib öelda, et veerand vastanutest elavad suuremates asulates – Vinnis, Pajustis ja Roelas. Väiksematest kohtadest oli vastajaid tunduvalt vähem, mis on arusaadav, kuna seal on ka vähem elanikke. Alla kolmandiku vastanutest esindas 2-lapselisi peresid, samas kui veidi üle veerandi olid ilma lasteta. Sissetulek jäi valdaval osal palgaandmete kohta vastuse andnutest Eesti 2021. aasta

keskmisest palgast² allapoole. Kuni 900 eurot sai 46,4% neist, kes andmed avaldasid, ja vaid 9,7% neist, kes oma andmed avaldasid, jäi sissetulek keskmise palga lähedusse.



Joonis 4. Uuringus osalenute jaotus elukoha, laste arvu ja kuu brutosissetuleku lõikes (n=206)

² Eesti Statistikaameti andmetel oli Eesti keskmine brutopalk 2021. a esimeses kvartalis 1473 eurot, ning see oli kasvanud neljandaks kvartaliks 1625 euroni ([Keskmine brutokuupalk | Statistikaamet](#)).

Suurem osa uuringus osalenud inimestest oli naissoost. Samas olid esindatud peaaegu kõik vanuserühmad ning vähemalt kaks inimest vastas küsitlusele kõikides Vinni valla piirkondades. Valla elanike eri vanuserühmade ja elukohtade hea esindatus küsitluse valimis annab aluse eeldada, et küsitluse järeldused on representatiivsed. Seega on küsitluse tulemusi analüüsides võimalik saada laiapõhjaline pilt valla kultuuripoliitika hetkeolukorrast ning esitada Vinni Vallavalitsusele parendusettepanekuid kõigi huvigruppide soove ja vajadusi arvesse võttes.

4. KÜSITLUSE TULEMUSTE ANALÜÜS

Käesolevas peatükis analüüsin Vinni valla elanike seas läbiviidud veebiküsitluse tulemusena kogutud andmeid. Teksti illustreerivad tabelid ja joonised, mis annavad lugejale mugava ülevaate saadud tulemustest. Peatükk on jagatud kaheteistkümneks alapeatükiks. Kuna puudusid avalikud andmed selle kohta, kes erinevates Vinni valla piirkondades sündmuste korraldamisega tegeleb, siis uurisin seda küsimustiku abil. Vastajatel oli võimalik valida kõik sobivad vastusevariandid (n=361). Selgus, et peamiselt tegelevad erinevates piirkondades sündmuste korraldamisega rahvamajade juhatajad, kohalikud MTÜd, kohalikud elanikud ise või kohalikud haridusasutused (vt tabel 1). Kõige vähem märgiti sobivaks varianti „ei oska öelda“, mis näitab, et inimesed on teadlikud sellest, kes nende elukohas sündmuste korraldamisega tegeleb.

Tabel 1. Sündmuste korraldajad uuringus osalenute elukohtades

	Rahva- maja juhataja	Kohalik MTÜ	Kohalik kogukond	Urmas Lindlo*	Mitte keegi	Ei oska öelda	Ise või kohalik haridus- asutus
Tudu (n=26)	25%	50%	15%	25%	0%	5%	25%
Laekvere (n=41)	42%	27%	8%	8%	0%	0%	42%
Ulvi (n=38)	12%	28%	16%	12%	12%	4%	12%
Vinni/Pajusti (n=86)	23%	38%	43%	8%	13%	2%	23%
Viru-Jaagupi (n=53)	35%	35%	50%	8%	12%	12%	35%
Roela (n=97)	56%	44%	24%	4%	7%	2%	56%
Venevere (n=12)	60%	80%	20%	0%	0%	0%	60%
Männikvälja (n=2)	0%	50%	0%	50%	0%	0%	0%
Kadila (n=6)	50%	25%	0%	25%	25%	0%	50%

* Endine valla kultuuritegevuse koordinaator

Tabeli andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.1. Kultuuriteenuste tarbimise sagedus

Küsimustiku kolmas osa kaardistas Vinni valla kultuurikorralduse hetkeolukorra ja inimeste harjumused. Esmalt soovisin välja selgitada, kui sageli tarbivad Vinni valla elanikud erinevaid kultuuriteenuseid. Koostasin kogutud andmete põhjal sagedustabeli, kus on esitatud uuringus osalenute kultuuriteenuste tarbimise sagedus elukoha järgi (vt tabel 2). Veneveres, Männikväljal ja Kadilas elavaid inimesi vastas küsitlusele vähe (kokku 11 inimest) ning seetõttu ei ole võimalik sealseid tulemusi teiste piirkondadega võrrelda.

Tabel 2. Uuringus osalenute kultuuriteenuste tarbimise sagedus elukoha järgi

	Kord nädalas või rohkem	Mõned korrad kuus	Kord kuus	Kord 1-6 kuu jooksul	Kord aastas või vähem
Tudu (n=20)	20%	15%	10%	40%	15%
Laekvere (n=26)	19%	19%	19%	19%	23%
Ulvi (n=25)	36%	4%	0%	24%	36%
Vinni/Pajusti (n=53)	47%	19%	6%	13%	15%
Viru-Jaagupi (n=26)	23%	15%	15%	27%	19%
Roela (n=45)	24%	13%	18%	24%	20%
Venevere (n=5)	20%	40%	0%	40%	0%
Männikvälja (n=2)	0%	50%	0%	50%	0%
Kadila (n=4)	75%	0%	0%	0%	25%

Tabeli andmed: Ankeet, Roost 2021.

Vastanuid oli kõige rohkem Vinnis ja Pajustis elavate inimeste hulgas ning nemad tarbivad ka kõige sagedamini erinevaid kultuuriteenuseid. Peaaegu pooled (47%) nendest teevad seda kord nädalas või sagedamini. Kõige harvemini (kord 1–6 kuu jooksul või harvemini) tarbivad kultuuriteenuseid Ulvis elavad inimesed (60%). 68+ vanusegruppi kuulujad tarbivad kultuuriteenuseid enamasti mitu korda nädalas ning on seega teistest märgatavalt aktiivsemad. Kõige passiivsemad on 48–57aastased, kellest viiendik (21%) tarbib kultuuriteenuseid vähem kui korra aastas.

Tarbimise sagedus on seotud ka inimeste valmidusega kultuuriteenuste tarbimiseks sõita. Vastajad, kes on valmis kultuuriteenuste tarbimiseks oma kodust kaugemale sõitma,

tarbivad teenuseid sagedamini kui inimesed, kes soovivad tarbida kultuuriteenuseid enda kodu lähedal. Üle poole (55%) nendest inimestest, kes on valmis kultuuriteenuste tarbimiseks sõitma 0–2 km, tarbivad kultuuriteenuseid vähem kui üks kord aastas. Inimestest, kes on valmis sõitma 31–50 km, tarbivad kultuuriteenuseid üks kord aastas või vähem 4%. Suurema sissetulekuga inimesed tarbivad kultuuriteenuseid sagedamini kui madalama sissetulekuga inimesed ning sugu ja laste arv ei mõjutanud vastanute kultuuriteenuste tarbimise sagedust.

4.2. Kultuuriteenuste tarbimise kohad

Selleks, et selgitada välja, kui suur osa Vinni valla elanikest võtab osa vallas toimuvatest huviringidest ja sündmustest, uuriti, kus Vinni valla elanikud kultuuriteenuseid tarbivad. Vastajatel oli võimalik valida kõik sobivad vastusevariandid (n=349), mida oli kokku kolm – „Vinni vallas“, „Rakvere linnas“, „Mujal“. Vinni vallas tarbib kultuuriteenuseid 130, Rakvere linnas 125 ja mujal 94 vastanud inimest. Sugu ja vanus inimeste tarbimiskohta ei mõjuta. Samas on omavahel seotud kultuuriteenuste tarbimise koht ja sagedus. Need inimesed, kes tarbivad kultuuriteenuseid sagedamini, teevad seda peamiselt Vinni vallas ning need, kes harvemini, peamiselt Rakvere linnas. Vastanud, kes on valmis kultuuriteenuste tarbimiseks sõitma rohkem kui 30 km, tarbivad teenuseid peamiselt Rakvere linnas ning need, kes on valmis sõitma alla 30 km, peamiselt Vinni vallas. Vastused näitavad, et kõrgema sissetulekuga inimesed tarbivad teenuseid rohkem Rakvere linnas ja Vinni vallast väljaspool. Madalama sissetulekuga inimesed teevad seda peamiselt Vinni vallas.

Kultuuriteenuste tarbimiskohta mõjutab ka inimeste elukoht (vt tabel 3). Kuna Veneverest, Männikväljalt ja Kadilast vastas küsitlusele teiste kohtadega võrreldes märgatavalt väiksem arv inimesi, siis ei ole saadud tulemusi võimalik teistega võrrelda. Teistest piirkondadest kogutud vastuste põhjal selgus, et Rakvere linnale lähemal asuvates asulates elavad inimesed (nt Vinni/Pajusti, Viru-Jaagupi) tarbivad kultuuriteenuseid sagedamini Rakvere linnas kui kaugemal elavad inimesed. Samas tarbib enamus Tudu alevikus elavatest inimestest teenuseid samuti Rakvere linnas, kuigi see asub ca 40 km kaugusel. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et Tudu alevikus asub

rahvamaja, mis on seisnud juba aastaid tühjana ning seal ei tegutse mitte ühtegi huviringi. Lähim tegutsev rahvamaja asub Roelas, kuid Tudul puudub sellega transpordiühendus. Kuna ainus toimiv transpordiühendus on Tudu alevikul Rakvere linnaga, siis on inimeste jaoks kõige mugavamaks variandiks tarbida Rakvere linnas pakutavaid kultuuriteenuseid.

Tabel 3. Uuringus osalenute kultuuriteenuste tarbimise koht elukoha järgi (n=349)

	Vinni vallas	Rakvere linnas	Mujal
Tudu (n=33)	35%	70%	60%
Laekvere (n=45)	69%	38%	65%
Ulvi (n=36)	60%	48%	36%
Vinni/Pajusti (n=92)	66%	70%	38%
Viru-Jaagupi (n=48)	62%	85%	38%
Roela (n=77)	76%	53%	42%
Venevere (n=8)	60%	20%	80%
Männikvälja (n=4)	50%	100%	50%
Kadila (n=6)	25%	75%	50%

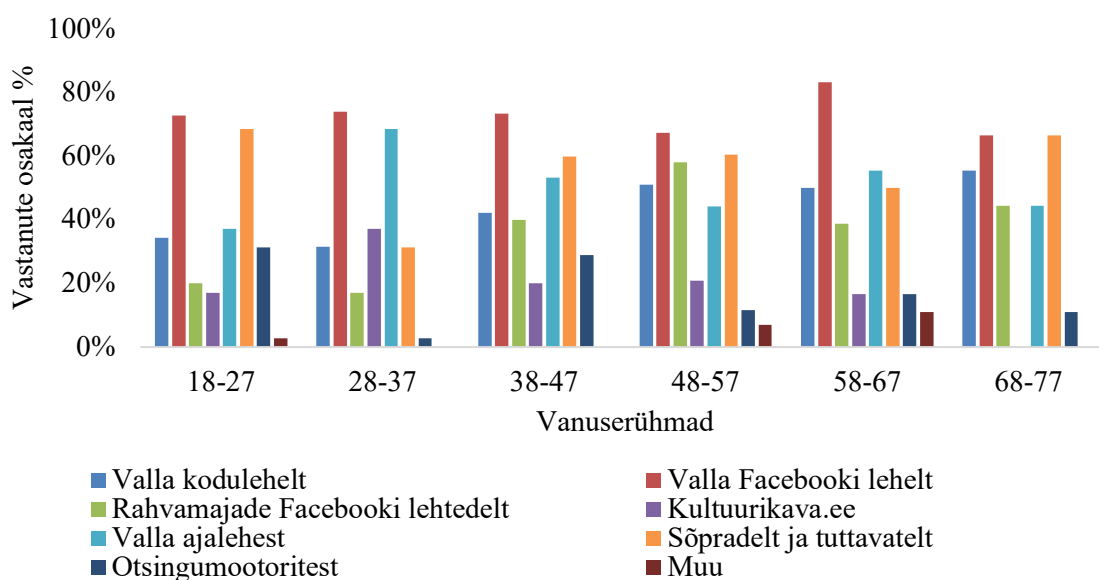
Tabeli andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.3. Kasutatavad informatsioonikanalid

Küsimustiku abil sooviti välja selgitada, millistest kanalitest otsitakse huvi korral informatsiooni Vinni vallas toimuvate huviringide ja sündmuste kohta. Vastajal oli võimalik märkida kõik sobivad variandid (n=621). Kõige populaarsemaks (72,3%) kanaliks on valla Facebooki leht ning sellele järgnevad sõbrad ja tuttavad (60,7%). Populaarseteks kanaliteks on veel valla ajaleht (45,6%), valla koduleht (40,8%) ja rahvamajade Facebooki lehed (38,3%). Kõige vähem (15,5%) otsitakse informatsiooni Eesti suurima sündmuse koondava portaali Kultuurikava veebilehelt. Vastajatel oli lisaks olemasolevatele valikutele võimalik kasutada varianti „muu“, kuhu sai ise sobiva vastuse sisestada. Seda võimalust kasutas 9 vastajat ning pakuti variante „reklaam ajakirjanduses või sotsiaalmeedias“, „Virumaa Teataja“, „Infotahvlid“ ja „Facebooki grupp MEIE KODU – VINNI VALD“.

Infokanalite kasutamist analüüsiti ka soo ja vanuserühmade lõikes. Valla Facebooki leht oli kõige populaarsem infokanal pea kogu vanuseskaala ulatuses – 18–77aastaste inimeste

seas (vt joonis 5). 78+ vanuserühma kuulus vaid 2 vastajat ning nemad kasutavad informatsiooni otsimiseks valla ajalehte ning sõpru ja tuttavaid. Vastused näitavad, et vanuse kasvades hakatakse rohkem otsima informatsiooni valla kodulehelt, kuid samas väheneb otsingumootorite kasutamine. Sooliselt märgatavaid erinevusi infoallikate kasutamisel ei esinenud.



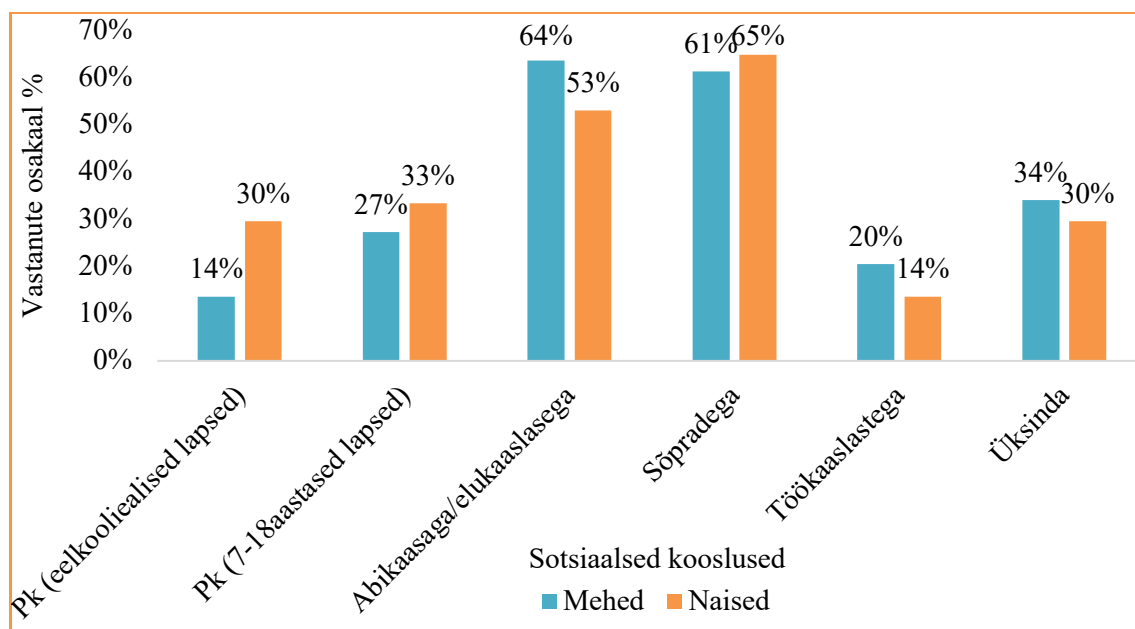
Joonis 5. Informatsioonikanalite kasutamise osakaal vanusegruppide lõikes (n=621)
Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.4. Kultuurisündmuste küllastamise sotsiaalsed kooslused

Vastajatel tuli märkida, kellega koos kultuurisündmuseid küllastatakse. Küsimuse juures oli võimalik valida kõik sobivad vastusevariandid. Erinevaid variante oli kokku seitse ning lisaks oli võimalik valida varianti „Muu“, kuhu oli vastajal võimalik kirjutada endale sobilik vastus. Kõiki variante valiti kokku 468 korda. Kõige suurem osa (132) vastanutest märkis, et küllastab kultuurisündmuseid koos sõpradega. Teisel kohal oli vastusevariant „abikaasa/elukaaslasega“, mille märkis sobivaks 114 inimest. Kooliealiste lastega peredena ja üksinda kultuurisündmuste küllastamist märgiti valikutes enam-vähem sama palju: 66 vastanut valisid variandi „perekonnaga, kuhu kuuluvad 7–18aastased lapsed“

ning 63 külastavad kultuurisündmuseid üksinda. Järgnesid variandid „perekonnaga, kuhu kuuluvad eelkooliealised lapsed“ (54), „töökaaslastega“ (31), „lemmikloomaga“ (7) ja „ei külasta“ (1).

Soolises võrdluses selgus, et enamus (64%) meestest külastab kultuurisündmuseid koos abikaasa või elukaaslasega ning veidi vähem (61%) tehakse seda koos sõpradega (vt joonis 6). Naiste seas oli kõige populaarsemaks vastuseks „sõpradega“ (65%) ning sellele järgnes „abikaasa või elukaaslasega“ (53%). Meeste seast ei valinud keegi vastusevarianti „Ei külasta“ ning naistest tegi seda vaid üks inimene. Samuti oli mõlema soo esindajate seas vähe neid, kes külastavad kultuurisündmuseid koos lemmikloomaga. Kõikides vanuserühmades oli kõige populaarsemaks vastusevariandiks „Sõpradega“. Vanuse suurenedes vähenes koos lastega kultuurisündmuseid külastavate inimeste osakaal ning suurenes vastusevariandi „Üksinda“ populaarsus.

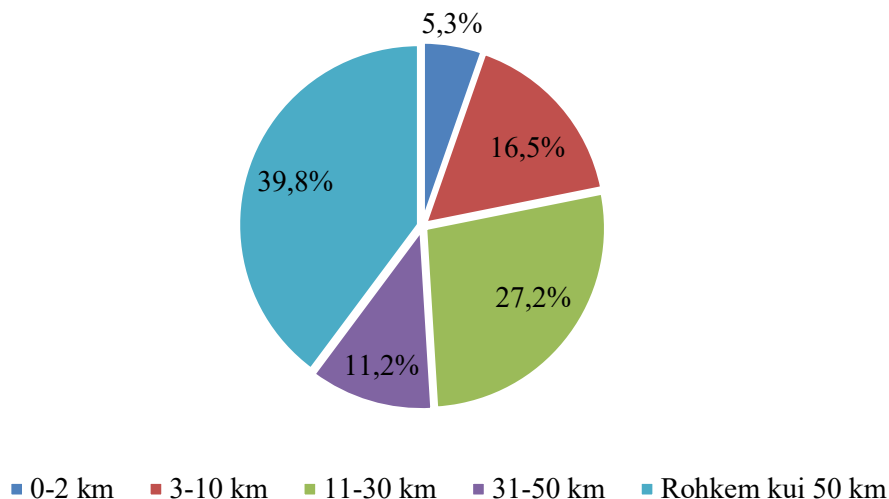


Joonis 6. Kultuurisündmuste külastamise sotsiaalsed kooslused sugude lõikes (n=468)

Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.5. Kultuuriteenuse tarbimise vahemaad

Selleks, et teada saada, mil määral vahemaad kultuuri tarbimist mõjutavad, uuriti, kui kaugele ollakse oma kodust valmis kultuuriteenuste tarbimiseks sõitma. Suur osa (39,8%) vastanutest on valmis sõitma rohkem kui 50 km (vt joonis 7), mis oli pikim välja pakutud vahemaa. Populaarsuselt teine sihtpunkti kaugus oli 11–30 km, mida on valmis sõitma 27,2% vastanutest. Järgnesid 3–10 km, mida sõidaks 16,5%, 31–50 km sõidaks 11,2% ning 0–2 km 5,3% vastanutest. Alates 68. eluaastast väheneb inimeste valmisolek kultuuriteenuste tarbimiseks sõita rohkem kui 30 km kaugusele oma kodust. Inimesed, kes tarbivad kultuuriteenuseid kord nädalas või sagedamini, on valmis vähem sõitma, kui need, kes teevad seda harvemini. Inimesed, kes on valmis kultuuriteenuste tarbimiseks kaugemale sõitma, on valmis nende eest ka kõrgemat hinda maksma. Näiteks kõik inimesed, kes vastasid, et on valmis kultuuriteenuste eest maksma rohkem kui 50 eurot, on valmis nende tarbimiseks sõitma rohkem kui 50 km. Küsitluse andmetel ei mõjuta elukoht ja sissetulek üldiselt inimeste valmidust sõita. Erandiks on suuremates kohtades, Vinnis ja Pajustis elavad inimesed, kes on valmis kultuuriteenuste tarbimiseks sõitma vähem kui teised.

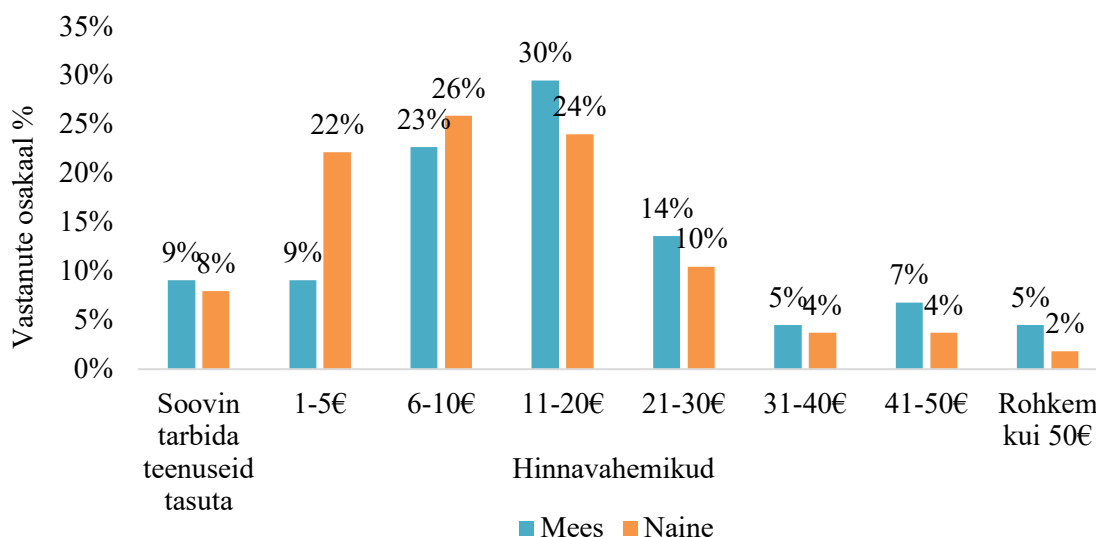


Joonis 7. Valmisolek kultuuriteenuste tarbimiseks sõita (n=206)

Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.6. Valmidus kultuuriteenuste eest tasuda

Olemasolevate ja tulevaste kultuuriteenuste tarbijale sobilikumalt hinnastamiseks sooviti teada saada, kui palju on küsitlusele vastajad valmis kultuuriteenuste eest ühe korra kohta tasuma. Võrdselt 25,2% vastanutest on valmis tasuma 6–10 eurot ja 11–20 eurot ühe korra kohta. Seega veerandi jaoks valimist on piiriks 10 eurot ja veerandi jaoks 20 eurot. Madalaimat hinda, 1–5 eurot on valmis tasuma 19,4%, ning teenuseid soovib tasuta tarbida 8,3% vastanutest. Pakutud hinnavaheemikest keskmise, 21–30 eurot valis 11,2% vastanutest. Kõrgema hinnaga teenuseid on valmis tarbima natuke üle kümnendiku vastanutest, sealhulgas: 31–40 eurot 3,9%, 41–50 eurot 4,4% ning rohkem kui 50 eurot 2,4%. Selgus, et mehed on valmis kultuuriteenuste eest tasuma rohkem kui naised (vt joonis 8). Enamus (72,2%) naistest on valmis kultuuriteenuste eest tasuma 1–20 eurot. Samas enamus (65,9%) meestest on valmis kultuuriteenuste eest tasuma 6–30 eurot. Kõrgema sissetulekuga inimesed on valmis kultuuriteenuste eest rohkem tasuma kui madala sissetulekuga inimesed. Vanus, laste arv ja tegevuste harrastamise sagedus ei mõjuta inimeste valmisolekut kultuuriteenuste eest tasuda.



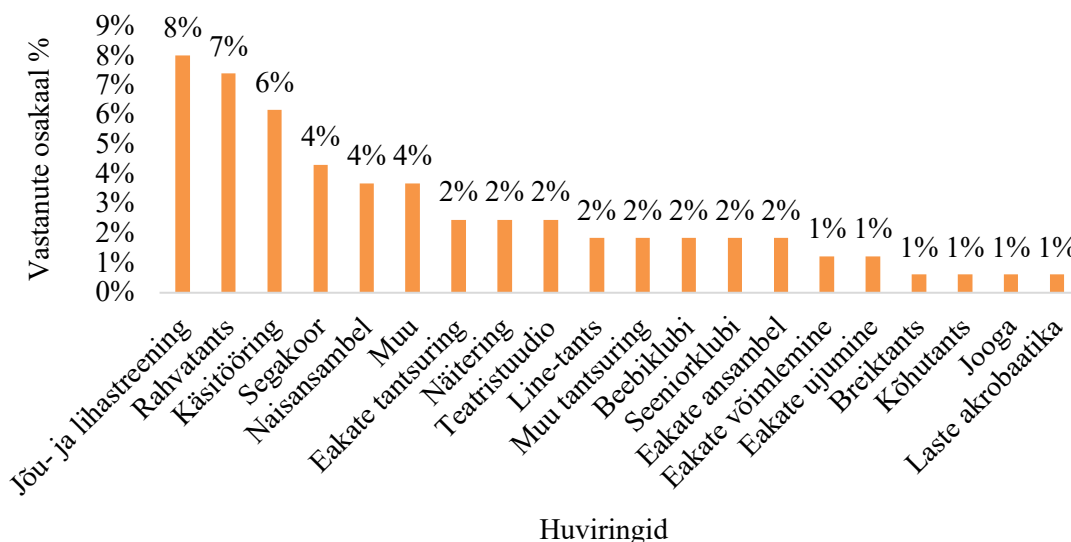
Joonis 8. Valmidus kultuuriteenuste eest tasuda sugude lõikes (n=206)

Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.7. Osavõtt huviringidest

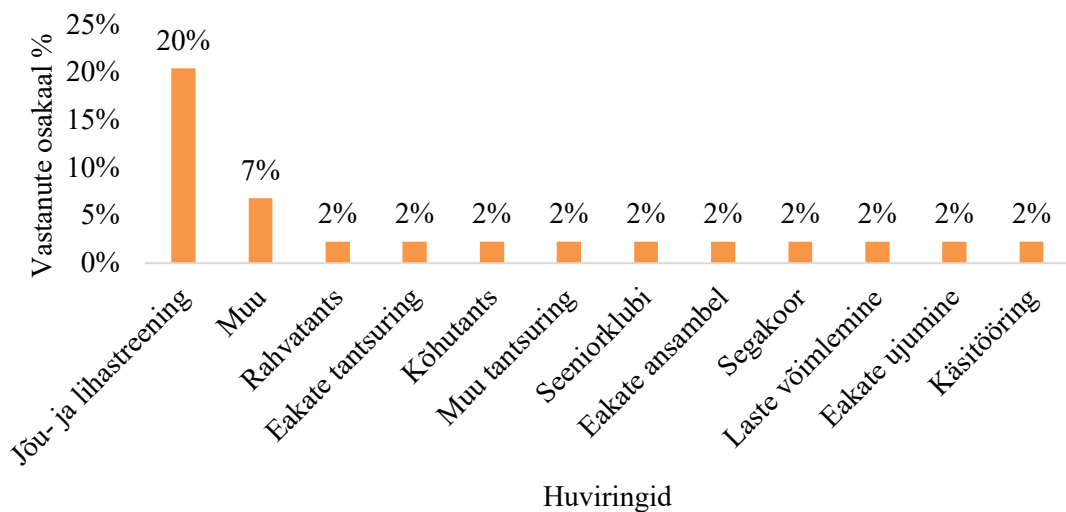
Selleks, et tulevikus uute huviringide tegevust kavandada, sooviti teada, millistest huviringidest võetakse regulaarselt (vähemalt üks kord nädalas) osa. Vastajatel oli võimalik märkida kõik sobivad vastusevariandid (n=249). Nii meeste (n=31) kui ka naiste (n=107) seas osutus kõige populaarsemaks vastusevariandiks „Ma ei võta osa ühestki huviringist“. Sellele järgnes jõu- ja lihastreening, millest võtab regulaarselt osa 13 naist ja 9 meest. Naised harrastavad lisaks rahvatantsu (n=12) ja võtavad osa käsitööringist (n=10). Vanuse suurenedes vähenes inimeste arv, kes ei võta osa ühestki huviringist. 18–47aastaste seas on kõige populaarsemaks huviringiks jõu- ja lihastreening. 48–67aastased võtavad kõige rohkem osa segakoorist, rahvatantsust ning käsitöö- ja näiteringist. 68+ vanuses inimesed käivad samuti käsitööringis, kuid võtavad aktiivselt osa veel eakate tantsuringist, seniorklubist, eakate ansamblist ja ujumisest.

Joonised 9 ja 10 näitavad, millistest huviringidest vastanud naised ja mehed osa võtavad. Joonistelt on jäetud välja vastusevariant „Ma ei võta osa ühestki huviringist“ ja vastusevariandid, mida ei valinud ükski vastaja.



Joonis 9. Naiste osavõtt huviringidest (n=196)

Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.



Joonis 10. Meeste osavõtt huviringidest (n=53)

Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

Meeste ja naiste tulemusi omavahel võrreldes selgub, et naised võtavad erinevatest huviringidest aktiivsemalt osa kui mehed. Mehed eelistavad enim jõu- ja lihastreeningut. Kuigi see osutus ka naiste seas kõige populaarsemaks huviringiks, siis osalevad nad peaaegu võrdselt ka rahvatantsus ja käsitööringis.

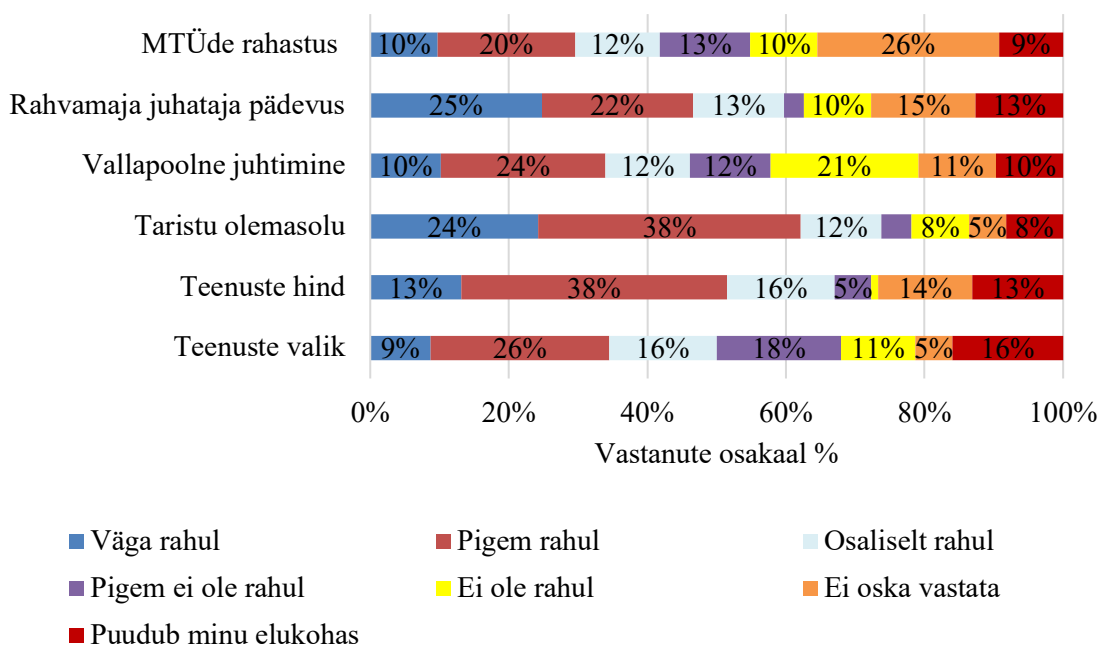
Elukoht mõjutab samuti inimeste huviringidest osavõtmise aktiivsust. Kuna Veneveres, Männikväljal ja Kadilas oli teiste piirkondadega võrreldes oluliselt vähem vastajaid, siis ei ole võimalik saadud tulemusi teistega võrrelda. Kui eelnevalt nimetatud paigad analüüsist välja jätta, siis osutus vastusevariant „Ma ei võta osa ühestki huviringist“ kõige populaarsemaks Laekveres, kus selle märkis sobivaks enamus (81%) vastajatest. Samas ei osale ükski Laekveres elav inimene jõu- ja lihastreeningus, mis osutus kõikides teistest piirkondades kõige populaarsemaks vastuseks. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et piirkonnas ei toimu nimetatud treeningut.

Huviringidest osavõttu vastanute sissetulekuga võrreldes selgus, et inimesed, kelle brutosissetulek ühe täiskasvanud leibkonnaliikme kohta on vahemikus 901–1600 eurot, märkisid kõige rohkem sobivaks variandi „Ma ei võta osa ühestki huviringist“. Jõu- ja lihastreening osutus sõltumata inimeste sissetulekust (v.a. sissetulekuga 301–600 eurot)

kõige populaarsemaks huviringiks. Sellest järeldub, et Vinni valla elanikud soovivad enim osa võtta treeningutest ning seda huvi peaksid rahvamajade juhatajad huviringide tegevust planeerides arvesse võtma.

4.8. Rahulolu kultuurikorraldusega seotud aspektidega

Küsimustiku abil sooviti välja selgitada, milline on inimeste rahulolu erinevate kultuurikorraldusega seotud aspektidega nende elukohas või selle lähiümbruses. Selgus, et enim (62%) oldi rahul kultuuritaristu (rahvamaja, klubi, ringiruumid jne) olemasoluga (vt joonis 11). Pooled (51%) vastanutest olid väga rahul või pigem rahul kultuuriteenuste hinnaga ning veidi alla poole (47%) rahvamaja juhataja pädevusega. Kõige vähem oldi rahul vallapoolse juhtimise ja struktuuriga, millega ei olnud või pigem ei olnud rahul veidi üle kolmandiku (33%) vastanutest. Kultuuriteenuste valikuga ei olnud või pigem ei olnud rahul kolmandik (29%) vastanutest. Kõige vähem (26%) osati vastata MTÜde rahastamise korda puudutavale küsimusele.



Joonis 11. Uuringus osalenute hinnang erinevatele kultuurikorraldust puudutavatele aspektidele nende elukohas. Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.9. Kultuuriteenused, mida soovitakse tarbida

Küsitluse neljas osa uuris Vinni valla kultuurikorralduse arenguvõimalusi. Selleks, et tulevikus kultuurisündmuseid ja huviringide tegevust paremini planeerida, selgitati välja, millistest huviringidest/sündmustest sooviksid valla elanikud osa võtta. Vastajatel oli võimalik märkida kõik sobivad vastusevariandid (n=807). Meeste seas osutus kõige populaarsemaks vastusevariandiks „Kontsert“, mille märkisid sobivaks peaaegu pooled (43%) vastanutest. Ligikaudu kolmandik (30%) meestest soovib osaleda luule- ja/või kirjandusõhtul, jõu- ja lihastreeningus, tantsuõhtul ja kinoseanssidel. 20% vastanud meestest ei soovi osa võtta ühestki huviringist ega sündmusest. Naiste seas oli nende inimeste osakaal, kes millestki osa võtta ei soovi, tunduvalt väiksem (9%). Sarnaselt meestele soovib kolmandik (33%) naistest võtta osa luule- ja/või kirjandusõhtutest, kinoseanssidest ja tantsuõhtutest. Kontserdil ja teatris soovib käia ligikaudu veerand (23%) vastanud naisterahvastest. Seega on meeste hulgas kontserdihuvilisi tunduvalt enam kui naiste hulgas.

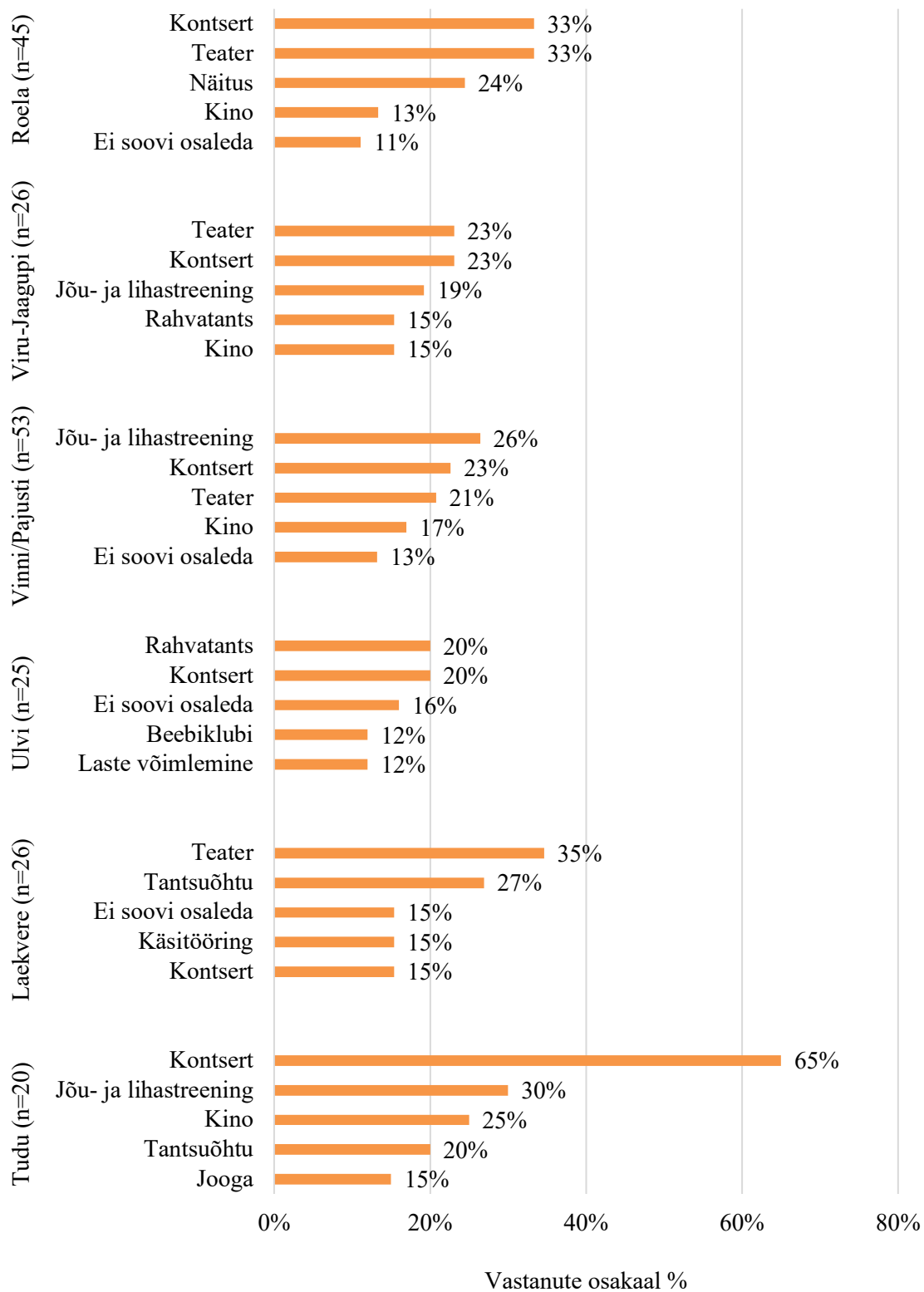
Vanuselisel suuri erinevusi ei esinenud. Kõige passiivsemaks sihtgrupiks osutusid inimesed vanuses 18–27 eluaastat, kellest viiendik (20%) ei soovi ühestki huviringist/sündmusest osa võtta. Teistes vanusegruppides oli huviringides/sündmustes osaleda mitte soovijaid kümnendik (9–11%) vastanutest. Vanuse suurenedes suureneb ka nende inimeste arv, kes soovivad käia kontserditel. Kõige populaarsemateks vastusevariantideks osutusid kõikides vanusegruppides „Teater“, „Kino“, „Tantsuõhtu“, „Luule- ja/või kirjandusõhtu“ ning „Kontsert“.

Inimesed, kes tarbivad kultuuriteenuseid harvemini, märkisid rohkem sobivaks vastusevarianti „Ma ei soovi ühestki huviringist/sündmusest osa võtta“ kui need, kes tarbivad kultuuriteenuseid sagedamini. Samas ei mõjuta kultuuriteenuste tarbimise sagedus inimeste soove märgatavalt. Sõltumata tarbimise sagedusest, soovitakse enim osa võtta erinevatest sündmustest ning huviringide populaarsus on madalam. Samuti ei mõjuta inimeste eelistusi valmidus kultuuriteenuste tarbimiseks sõita ning nende eest tasuda.

Selleks, et rahvamajade juhatajad saaksid tulevikus enda piirkonnas elavate inimeste soovide ja vajadustest lähtuvaid kultuuriteenuseid arendada, selgitasin ma välja

inimeste eelistused nende elukohtade lõikes. Joonisel 10 on esitatud kuue piirkonna elanike eelistused. Kuna Veneveres, Männikväljal ja Kadilas elavaid inimesi vastas küsitlusele vähe (kokku 11 inimest), siis ei olnud saadud tulemusi võimalik teiste piirkondadega võrrelda. Otsustasin välja tuua iga piirkonna viis kõige populaarsemat huviringi/sündmust, millest elanikud sooviksid osa võtta.

Selgus, et inimeste eelistused sõltuvad nende elukohast. Roelas ja Viru-Jaagupis elavad inimesed soovivad peamiselt kontserdil ja teatris käia (vt joonis 12). Kontsert kuulub kõigi kuue piirkonna elanike viie kõige soovituma sündmuse hulka. Vinnis ja Pajustis soovitakse enim osaleda jõu- ja lihastreeningus, mille märkis sobivaks veerand (26%) vastanutest. Treeningus soovib osaleda ka kolmandik (30%) Tudus elavatest inimestest. Ulvis elavad inimesed soovivad enim (20%) rahvatantsu tantsida, kuid samas elavad seal teiste piirkondadega võrreldes passiivsemad inimesed. Valikuvariant „Ma ei soovi ühestki huviringist/sündmusest osa võtta“ osutus seal populaarsuselt kolmandaks (16%) valikuks. Kolmandale positsioonile paigutus variant ka Laekveres. Tudus ja Viru-Jaagupis elavad küsitluse tulemusel kõige aktiivsemad inimesed, sest nende viie kõige populaarsema vastuse hulka ei kuulu variant „Ma ei soovi ühestki huviringist/sündmusest osa võtta“.

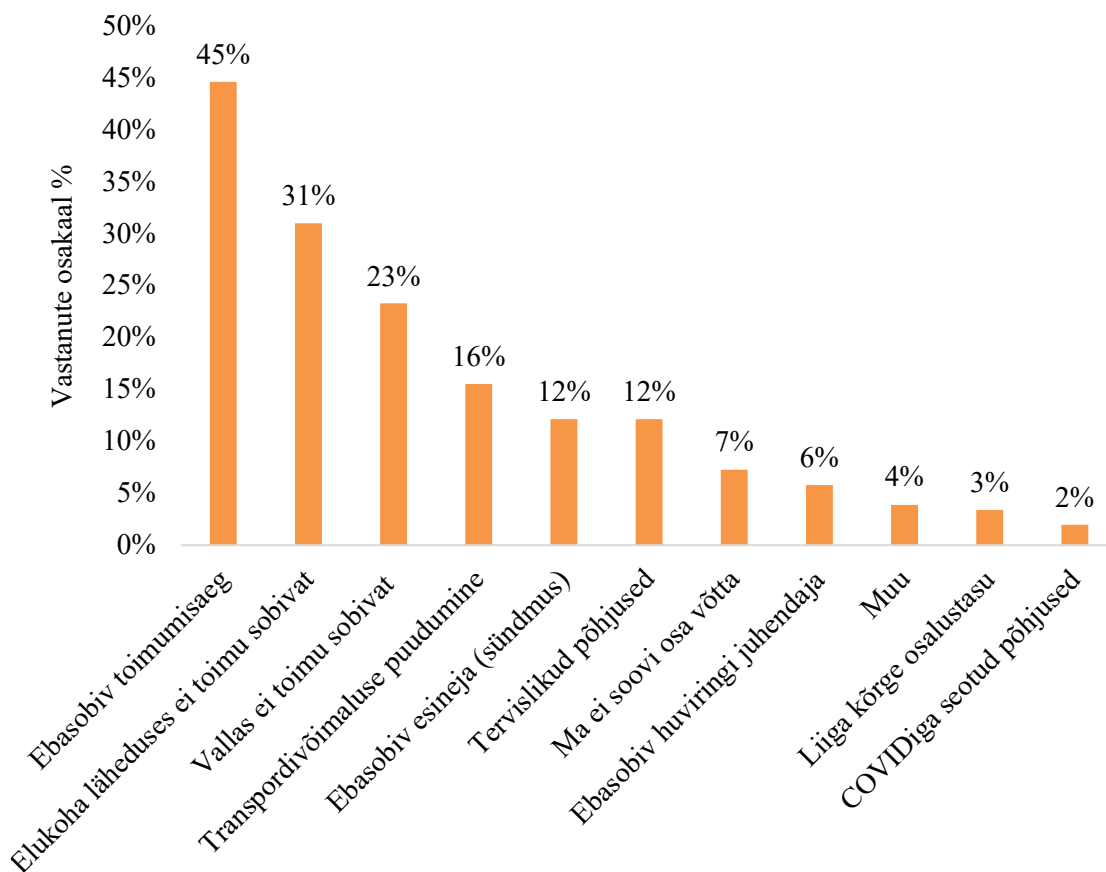


Joonis 12. Kultuuriteenuste eelistused elukoha lõikes (n=807)

Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

4.10. Kultuuriteenuste tarbimist takistavad aspektid

Selleks, et kultuurikorraldajatel oleks võimalik sündmuseid planeerides inimeste soovidest ja vajadustest lähtuda, selgitati välja, mis põhjustel ei ole vastanutel olnud võimalik soovitud huviringidest ja sündmustest osa võtta (vt joonis 13). Vastajatel oli võimalik märkida kõik sobivad vastusevariandid (n=332). Ligikaudu pooled (41%) meestest ei ole huviringidest ja sündmustest osa võtnud selle tõttu, et nende elukoha läheduses ei toimu neile huvipakkuvaid huviringe ega sündmuseid. Naistest märkis nimetatud vastusevariandi sobivaks veidi üle veerandi (28%). Peamiseks põhjuseks (48%), miks naistel ei ole olnud võimalik soovitud huviringidest ja sündmustest osa võtta, on ebasobiv toimumisaeg. Selle väitega nõustub kolmandik (34%) meestest. Kõige vähem märgiti sobivaks vastusevariante „Liiga kõrge osalustasu“ ja „Ebasobiv juhendaja“.



Joonis 13. Põhjused, miks huviringidest osa ei võeta (n=332)

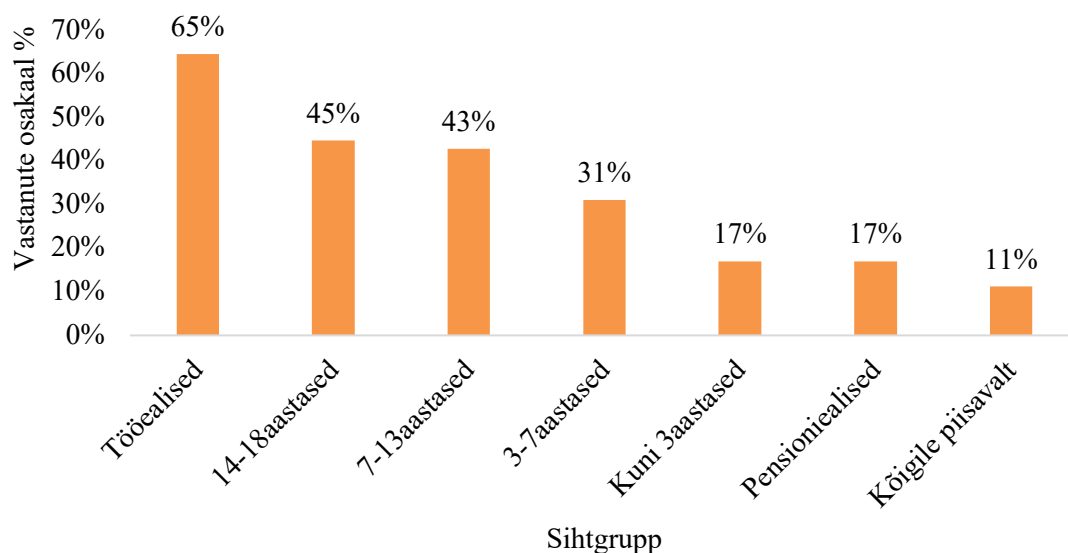
Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

Vanuseliselt suuri erinevusi ei esinenud. Kõikides vanusegruppides osutus kõige populaarsemaks vastusevariandiks „Ebasobiv toimumisaeg“. Seda märkisid enim sobivaks ka inimesed, kes olid valmis kultuuriteenuste eest tasuma ühe korra kohta kuni 30 eurot. Vastanud, kes on valmis kultuuriteenuste eest tasuma rohkem, kui 30 eurot, märkisid enim sobivaks vastusevariandid „Minu elukoha läheduses (kuni 10 km) ei toimu soovitud huviringe/sündmuseid“ ja „Vinni vallas ei toimu minu jaoks sobivat huviringi, kuigi oleksin valmis sellest osavõtmiseks sõitma oma kodukohast kaugemale kui 10 km“.

Huviringidest ja sündmustest osavõtmist takistavad tegurid ei ole seotud inimeste elukoha ega sissetulekuga. Kõige olulisemaks põhjuseks, miks soovitud tegevustes ei osaleta, on ebasobiv toimumisaeg. Ainsaks erandiks on Tudu alevikus elavad inimesed, kellest peaaegu kõik (90%) märkisid sobivaks vastusevariandi „Minu elukoha läheduses (kuni 10 km) ei toimu soovitud huviringe/sündmuseid“. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et Tudu alevikus ei ole aktiivselt tegutsevat rahvamaja.

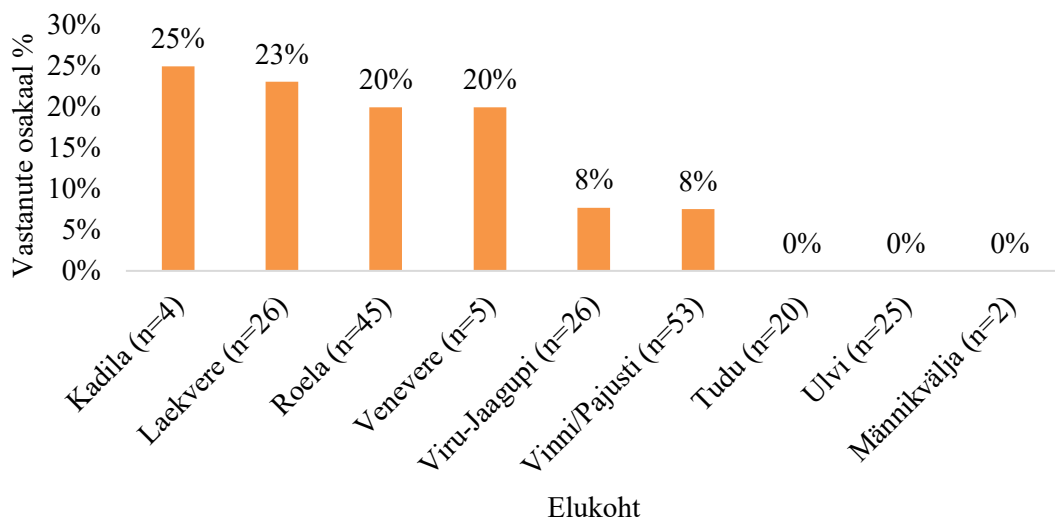
4.11. Kultuuriteenuste sihtgrupp

Selgitamaks välja, millisel sihtgrupile tuleks tulevikus korraldada suuremal hulgal huviringe ja sündmuseid, küsisin ma veebiküsitluse abil vallaelanike arvamust. Vastajatel oli võimalik märkida sobivaks kõik vastusevariandid (n=470). Üle poole vastanud meestest (73%) ja naistest (62%) arvas, et rohkem tähelepanu tuleks pöörata täiskasvanud tööealistele inimestele. Oluliseks peeti ka noori vanuses 7–18 eluaastat (vt joonis 14). Nimetatud vastusevariandi märkisid sobivaks üle 40% meestest ja naistest. Ligi kolmandik (30%) meestest ja naistest arvas, et rohkem huviringe ja sündmuseid tuleks korraldada 3–7aastastele lastele. Viiendik (19%) naistest pidas oluliseks kuni 3aastaseid lapsi ja nende vanemaid. Meestest nõustus selle väitega 11% vastanutest. Veerand (25%) vastanud meestest arvas, et rohkem huviringe ja sündmuseid tuleks korraldada pensioniealistele, kuid naistest arvas seda vaid 15%. Võrdselt kümnendik (11%) nii meestest kui ka naistest arvas, et kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmuseid.



Joonis 14. Sihtgruppid, kellele peaks korraldama suuremal hulgal huviringe ja sündmuseid (n=470). Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

Joonisel 15 on esitatud vastajate osakaal, kes arvavad, et kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmusi nende elukohtade lõikes. Andmed näitavad, et pakutavaga kõige rahulolevamad on Kadilas elavad inimesed, kellest veerand (25%) arvab, et kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmuseid. Laekveres, Roelas ja Veneveres elavatest inimestest on ligikaudu viiendik (20–23%) rahul erinevatele sihtgruppidele suunatud kultuuriteenuste valikuga. Viru-Jaagupis ning Vinnis ja Pajustis elavatest inimestest arvab alla kümnendiku (8%), et kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmuseid. Kõige vähem on pakutavaga rahul Tudus, Ulvis ja Männikväljal elavad inimesed, kellest ükski ei arva, et kõikidele sihtgruppidele pakutakse juba piisaval hulgal erinevaid kultuuriteenuseid. Tudus ja Männikväljal ei ole toimivat rahvamaja ning seetõttu on tulemused mõistetavad, kuid Ulvis tegutseb Vinni Vallavalitsusele kuuluv Ulvi Klubi, mis pakub kohalikule kogukonnale erinevaid kultuuriteenuseid ning seetõttu on sealne tulemus üllatav.



Joonis 15. Osakaal vastajatest, kes arvavad, et kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmusi vastajate elukoha lõikes (n=206).

Joonise andmed: Ankeet, Roost 2021.

18–57aastased arvasid, et rohkem huviringe ja sündmuseid tuleks korraldada täiskasvanud tööealistele inimestele ja noortele. Samuti on arusaadav vanemate inimeste arvamus, et rohkem tähelepanu tuleks pöörata pensioniealistele inimestele. Samas kasvas koos vanusega inimeste rahulolu pakutavaga, kuna suurenes vastajate osakaal, kes märkisid sobivaks vastusevariandi „Kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmuseid“. Inimeste elukoht ei mõjutanud nende vastuseid. Selgus vaid, et ükski Tudus, Ulvis ja Männikväljal elav inimene ei arvanud, et kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmuseid. Samas mõjutas inimeste arvamust laste olemasolu. Inimesed, kellel ei ole lapsi, arvasid peamiselt (81%), et rohkem huviringe ja sündmuseid tuleks korraldada täiskasvanud tööealistele inimestele. Vastajad, kellel on lapsed, pidasid võrdselt täiskasvanutega oluliseks ka lastele suunatud huviringide ja sündmuste arvu suurendamist.

4.12. Kultuurikorraldusega seotud probleemid ja soovitused

Selleks, et saada Vinni valla kultuurikorraldusele veelgi põhjalikumat tagasisidet, lisasin küsimustikku ka ühe avatud küsimuse, kuhu oli võimalik kirjutada Vinni valla kultuurikorraldusega seotud probleemidest, mõtetest ja ettepanekutest. Küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik. Enda mõtteid, probleeme ja ettepanekuid otsustasid jagada 43 inimest, kellest kolm ei mõistnud küsimuse sisu ning seetõttu kasutasin analüüsis 40 inimese vastuseid. Nendest 10 arvas, et rohkem võimalusi kultuurisündustest ja huviringidest osa saamiseks tuleks luua täiskasvanud tööealistele inimestele ja noortele. Toodi välja, et praegu on võimalused loodud pigem pensioniealistele inimestele, mis on samuti oluline, kuid seejuures ei tohi unustada teisi sihtgruppe. Lisaks takistab huviringidest ja sündmustest osavõttu pakutavast ülevaate puudumine. Selle probleemi lahendamiseks soovitatakse luua valla kodulehele ülevaade kõikidest vallas toimuvatest huviringidest ja sündmustest.

Olulisemateks kitsaskohtadeks on vastajate meelest veel transpordiühenduse puudumine, kultuuritegevuse koondumine suurematesse asulatesse ja asutustevahelise koostöö puudumine. Näiteks on üks vastaja välja toonud, et tema kodukohas puudub transpordiühendus valla suuremate asulatega ning ühistranspordiga on võimalik liikuda vaid Rakvere linna. Seetõttu võtabki ta osa vaid Rakvere linnas toimuvatest huviringidest ja sündmustest. Mitmed Tudu alevikus ja teistes väiksemates küldes elavad inimesed on välja toonud, et kultuuritegevus toimub peamiselt suuremates keskustes ning maapiirkondadele ei pöörata piisavalt tähelepanu. Nendes piirkondades tegelevad sündmuste korraldamisega vaid vabatahtlikud kogukonnaliikmed, kuid elanikud sooviksid näha ka vallapoolseid algatusi. Lisaks soovitatakse aktiivseid kogukonnaliikmeid, kes maapiirkondade kultuurielu eest veavad, rohkem tunnustada. Selliseid inimesi on väga raske leida ning nende tegevust peaks vald igakülgselt toetama.

Üheks ettepanekuks olukorra parandamiseks on kultuurinõuniku ametikoha loomine, kes koordineeriks Vinni valla kultuuritööd ning kaasaks kultuuritegevusse ka teisi kultuuriga seotud asutusi peale rahvamajade. Teiste asutuste all on mõeldud koole, raamatukogusid, turismiettevõtteid ja paljusid teisi, keda tuleks võrdselt rahvamajadega kaasata valla kultuuriprojektidesse. Kuni 2021. aasta oktoobrikuuni oli Vinni Vallavalitsuses tööl

kultuurikoordinaator Urmas Lindlo, kes täitis kultuurinõuniku töökohustusi. Küsitluse tulemusel selgus, et Vinni valla elanikud ei olnud tema tööga rahul ning toodi välja, et tema tegevus pigem takistas erinevate kultuuriasutuste ja mittetulundusühingute aktiivset tegutsemist. Samas peetakse kultuurinõuniku ametikoha olemasolu siiski vajalikuks ning selles ametis soovitakse näha noort ja ettevõtlikku inimest.

Kogutud andmete põhjal võib järeldada, et suurimaks probleemiks on Vinni valla poolse kultuuri- ja huvitegevuse suunamine peamiselt eakale sihtgrupile ning täiskasvanud tööealiste inimeste kõrvale jätmise. Tähtsusetel teistel kohal on probleemidest kultuuritegevuse koondumine suurematesse asulatesse ning halb kommunikatsioon ja turundus, mis sisaldab endas ühtse ülevaate puudumist vallas toimuvatest huviringidest ja sündmustest. Seda probleemi aitaks lahendada kultuurikoordinaatori olemasolu, kes looks toimiva koostöövõrgustiku ning vahendaks informatsiooni erinevate osapoolte vahel. Kõige vähem avaldati arvamust raamatukogude ja spordiklubide kohta ning see on ka loogiline, kuna ma ei esitanud ankeedis nende tegevusega seotud küsimusi. Üks inimene pidas oluliseks ära märkida, et tema jaoks on oluline raamatukogu olemasolu tema elukohas ning kaks inimest avaldasid arvamust spordiklubide kohta. Üks nendest ei ole rahul spordiklubide rahastamisega ning teine pakkus välja, et Vinni Spordikompleksis tuleks korraldada lastele rohkem trenne, et Vinni valla elanikud ei peaks oma lapsi Rakvere linna huviringidesse viima.

5. JÄRELDUSED JA ARUTELU

Selgitasin Vinni valla elanike seas läbiviidud küsitluse abil välja Vinni valla kultuurikorralduse hetkeolukorra ning elanike rahuolu nimetatud valdkonnaga. Teema on oluline, kuna sellest puudus varasemalt selge ülevaade nii valdkonna spetsialistidel kui ka Vinni Vallavalitsusel (VVAK 2019: 18). Järgnevas peatükis esitan küsitluse tulemustele ja teoreetilisele materjalile tuginedes Vinni Vallavalitsusele ettepanekuid nende poolt pakutavate kultuuri- ja huvitegevuste arendamiseks. Kasutan selleks topeltteemanti mudelit, mis kujutab disainiprotsessi lihtsalt ja graafiliselt. Tegemist on topeltteemanti mudeli kolmanda ehk arendamise faasiga, mis keskendub selgelt määratletud probleemidele lahenduste leidmisele (Design Council).

Sõnastasin tööd alustades uurimisküsimused, mille abil töö eesmärk täita. Esmalt soovisin teada saada, kuidas hindavad Vinni valla elanikud kohaliku omavalitsuse poolt pakutavaid kultuuri- ja huvitegevusi. Selgus, et kolmandik (29%) vastanutest ei olnud rahul või pigem ei olnud rahul kultuuriteenuste valikuga. Kõikides vanusegruppides osutus aga kõige populaarsemaks valikuks „Ebasobiv toimumisaeg“. Küsimuse juures, millistest Vinni vallas toimuvatest huviringidest võtate regulaarselt osa, märkis 138 vastanut 206-st sobivaks variandi „Ma ei võta osa ühestki huviringist“. Samas olid enamused (62%) vastanutest rahul kultuuritaristu olemasoluga, pooled (51%) vastanutest olid väga rahul või pigem rahul kultuuriteenuste hinnaga ning veidi alla poole (47%) rahvamaja juhataja pädevusega.

Eelnenust võib järeldada, et Vinni vallas pakutavad kultuuriteenused ei ole praegu arendatud lähtuvalt elanike vajadustest. Just kultuuriteenuste valiku ja toimumisajaga oli rahul kõige väiksem osa vastanutest. Arvestades uuringu tulemusi, on inimeste rahulolu kultuuritaristu olemasolu, teenuse hinna ja rahvamaja juhataja pädevusega piisav ning vähest osavõttu kultuurisündmustest ja ringidest põhjustab eeskätt ebasobiv kultuuriteenuste valik ja toimumisaeg. Need probleemid tõid välja ka mitmed vastajad, kes väitsid, et enamused pakutavatest kultuuriteenustest on suunatud eakale sihtgrupile ning

puuduvad täiskasvanud tööealiste inimeste kultuurilisi vajadusi rahuldavad tegevused. Lisaks mainiti, et Rakvere linnas ja kaugemal tööl käivad inimesed jõuavad koju teistest hiljem ning nendega tuleks kultuuriteenuseid arendades arvestada.

Hetkeolukorra kaardistamiseks võtsin aluseks Vinni Vallavalitsuse veebilehelt leitud rahvamajade huviringide kavad, mille andmed olid küll vananenud, kuid tegemist oli ainsate Vinni valla kultuuritegevust kajastavate dokumentidega. Rahvamajade huviringide kavasid analüüsid selgus, et peaaegu igas asutuses tegutseb seniorklubi ning lisaks pakutakse eakatele võimalust tantsida, laulda, võimelda, ujuda ja käsitööd teha. Kuigi Venevere seltsimajas tegutsevad kaks huviringi, on mõlemad suunatud eakale sihtgrupile, siis teistes rahvamajades pakutakse tegevusi ka lastele ja täiskasvanutele. Seetõttu ei toeta dokumentide analüüs uuringu tulemusi, millekohaselt on enamus huviringidest suunatud eakale sihtrühmale. Samas selgub huviringide kavasid analüüsid, et erinevaid treeninguid pakutakse vaid Ulvis ja Laekveres, kuigi küsimustiku abil kogutud andmete põhjal selgus, et need on kõige populaarsemateks huviringideks, millest inimesed sooviksid osa võtta (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad). Need andmed kinnitavad, et Vinni Vallavalitsus ei ole lähtunud kultuuriteenuste arendamisel inimeste soovidest ja vajadustest, sest treeningud on kättesaadavad vaid väikesele osale elanikest.

Lisaks rahulolule selgitati küsitluse abil välja ka tegurid, mis mõjutavad elanike osavõttu kultuuri- ja huvitegevustest Vinni vallas. Selgus, et kultuuriteenuste tarbimise sagedus on seotud inimeste valmidusega kultuuriteenuste tarbimiseks sõita. Inimesed, kes on valmis kultuuriteenuste tarbimiseks oma kodust kaugemalt sõitma, tarbivad teenuseid sagedamini kui need, kes soovivad tarbida kultuuriteenuseid enda kodu lähedal. Samas toodi kultuuriteenuste tarbimist takistava asjaoluna välja probleem, et vastaja elukohas ei pakuta talle sobivaid teenuseid. Seetõttu on oluline pakkuda elanikule vaba aja veetmise võimalusi tema kodu lähedal. Teise suure probleemina toodi välja ebasobiv toimumisaeg, mis tähendab, et kultuuritegevuse planeerimisel on oluline arvestada ka kellaegadega. Üks Laekveres elav inimene tõi välja, et alevikust kaugemal (nt Rakvere linnas) töötavad inimesed jõuavad koju hiljem ning seetõttu on nende jaoks oluline, et neile suunatud huviringid ja sündmused toimuksid õhtustel aegadel. Kuna paljud Vinni vallas elavad

inimesed töötavad oma kodukohast kaugemal, siis peavad nimetatud aspektiga arvestama kõik rahvamajad, mis tegelevad kultuuri- ja huvitegevuse korraldamisega.

Kuna Vinni vallas tegelevad kultuuripoliitika elluviimise ja huvitegevuse pakkumisega klubid ning rahva- ja seltsimajad (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad) ning nende põhimääruses on ühe ülesandena välja toodud, et asutus peab korraldama huvialaringide tööd lähtuvalt elanike soovidest ja võimalustest (RT IV, 06.12.2019, 19), siis võib väita, et asutused ei ole suutnud oma ülesannet täita. Samas ei ole Vinni vallas varasemalt kultuurivaldkonda puudutavaid uuringuid tehtud ning seetõttu ei ole valdkonna spetsialistidel võimalik kultuuriteenuseid ka vastavalt elanike vajadustele arendada, sest puuduvad selleks vajalikud andmed. Probleemi lahendamiseks soovitan Vinni Vallavalitsusel teostada regulaarselt (nt iga kolme aasta tagant) valla elanike seas kultuurivaldkonda puudutavaid rahulolu-uuringuid. Regulaarsus on oluline selleks, et teenuste arendamisel kasutatavad andmed oleksid ajakohased. Inimeste soovid ja vajadused muutuvad pidevalt ning seetõttu ei ole võimalik teenuste arendamisel lähtuda aegunud andmetest.

Kuna mul ei olnud võimalik oma töös MTÜde tegevust ja rahulolu põhjalikult uurida, siis soovitan Vinni Vallavalitsusel teostada sarnase rahulolu-uuringu ka nende seas. MTÜdel on oluline roll kultuurivaldkonna arengus ning seetõttu on nende kaasamine väga oluline. Kultuuriteenuste kvaliteedi parandamiseks soovitan uurida kultuurivaldkonna spetsialistide rahulolu ning selgitada välja nende soovid ja vajadused. Tänapäeval hinnatakse üha kõrgemalt osaluskultuuri, mille tegevuses on kunstilisel väljendusel ja kodanikualgatusel vähe takistusi. Tegemist on kultuuri liigiga, kus inimestel on võimalik osaleda kultuuriloomise protsessis ning mille liikmed usuvad, et nende panus on oluline. (Jenkins jt 2015: 2-4) Selleks, et osaluskultuuri Vinni vallas arendada, on oluline mittetulundusühingute ja Vinni Vallavalitsuse vaheline koostöö. MTÜd kasutavad oma igapäevases tegevuses osaluskultuuri, kus kogukonnaliikmed osalevad kultuuri loomise protsessis ning juhendavad üksteist. Samas lähtudes Matarasso ja Landry (1999: 18) arutlusest selle üle, kas kultuur on avalik hüve, ning Vinni valla kultuuripoliitikat puudutavaid dokumente analüüsides võin väita, et Vinni Vallavalitsus lähtub peamiselt põhimõttest, et kultuur on avalik hüve. Sellekohaselt peab kultuur olema kättesaadav kõigile ning selle pakkumise eest vastutab kohalik omavalitsus või riik. Väike osa Vinni

Vallavalitsuse poolt pakutavatest võimalustest ei ole elanikele vabalt ja piiranguteta kättesaadavad. (Matarasso ja Landry 1999: 18) Näiteks osadel kultuurisündmustel tuleb inimesel tasuda sissepääsu eest ning sellisel juhul on tegemist teenuse mitte avaliku hüvega.

See, kas kultuurivaldkonna tegevusi määratletakse teenuse või avaliku hüvena, muudab elanike suhtumist. Juhul, kui kultuurivaldkonna tegevuste pakkumine lähtub sellest, et tegemist on avaliku hüvega, siis peavad elanikud seda iseenesest mõistetavaks. Kultuuri teenusena määratledes hindavad inimesed seda minu hinnangul kõrgemalt, kuna sellele ligipääs ei ole kõigile piiranguteta vaba. Kultuuri väärtustamist ja kultuuriteenuste tarbimist on võimalik suurendada inimeste kultuuriosaluse tõstmise läbi. Selleks on oluline lähtuda kultuuridemokraatia põhimõtetest, millekohaselt ei keskenduta enam eliitkultuuri kättesaadavaks muutmisele, vaid mitmekesise ja laiaulatusliku võrgustiku loomisele, mis võimaldab kõikidel osaleda kultuuris ja selle loomise protsessis. Kultuuridemokraatia populaarsuse suurenemise tulemusel mõõdetakse tänapäeval paljudes Euroopa riikides kultuurisektori edukust kultuurialgatuste arvu ja mitmekesisuse põhjal. Kõige olulisemad on kodanikualgatused, mis aitavad tõsta ja ühtlustada kultuurivaldkonna üldist taset (Dragicevic Šešic i.a.: 7). Mulcahy (2010: 323) definitsiooni kohaselt keskendub kultuuri demokratiseerimine kultuuri üldsusele kättesaadavaks muutmisele. Kultuuri tarbimine ei tohi sõltuda inimese sissetulekust, elukohast ega haridustasemest. Riik on võrreldes kultuuridemokraatiaga valdkonda oluliselt rohkem kaasatud (Matarasso & Landry 1999: 14).

Kuigi kultuuri demokratiseerimise põhimõte sattus juba 1960. aastate lõpus kriitika alla, siis võin Vinni valla kultuurikorraldust analüüsides järeldada, et Vinni Vallavalitsus rakendab endiselt kultuuridemokraatia asemel kultuuri demokratiseerimist (Matarasso & Landry 1999: 14). Seda väidet toetavad ka uuringu tulemused, millekohaselt oli pakutavate kultuuriteenuste hind üks aspekt, millega elanikud olid enim rahul. Kuna kultuuri demokratiseerimine ja kultuuridemokraatia ei välista üksteist, siis tegeleb Vinni Vallavalitsus läbi MTÜde rahastamise osaliselt ka kultuuridemokraatia arendamisega. Peamiselt keskendutakse siiski elanikele tasuta või väikese tasu eest erinevate teenuste pakkumisele. Need on valitud vallas töötavate kultuurivaldkonna spetsialistide poolt ning nende disainimisse ei kaasata kohalikke elanikke. Seetõttu soovitan Vinni Vallavalitsusel

kultuuridemokraatia arendamiseks suurendada rahalist toetust mittetulundusühingutele ning ühtlasi kaasata neid suuremal määral Vinni valla kultuuri- ja huvitegevuste korraldamisse. MTÜde esindajad on sageli kogukondade eestvedajad ning nad tunnevad enda piirkonna elanikke. See võimaldab teenuseid vastavalt nende soovidele ja vajadustele disainida ning lahendada probleeme, et elanikud ei ole rahul kultuuriteenuste valikuga.

Eriti oluline on minu uurimistööst lähtudes noorte kaasamine kultuuri ja kultuuriteenuste loomise protsessi, et tagada kultuurivaldkonna jätkusuutlikus. Seda väidet toetavad ka paljud uuringud, millele on viidanud Eesti kultuuripoliitika uurija Egge Kulbok-Lattik (2015). Lapsepõlves kunsti ja kultuuriga tegelemine loob eelduse, et täiskasvanueas pöördutakse selle juurde tagasi (Kulbok-Lattik 2015). Arvestades, et kultuuriharidusest, sealhulgas huviharidusest osa saamine õpetab noortele kultuuris osalemist (Kulbok-Lattik 2015), usun, et sellest mõttest peaks ka Vinni Vallavalitsus tulevikus kultuurivaldkonna tegevusi planeerides lähtuma. Noorte osalemine kultuurivaldkonna tegevustes võimaldab seda rikastada ning kasvatada uusi aktiivseid kogukonnaliikmeid, kes hakkavad tulevikus tegelema piirkonna ja kogukonna arendamisega.

2015. aastal Eestis teostatud turismiuuringu tulemusel selgus, et Eesti elanikud on aktiivsed kultuuritarbijad ning kõige rohkem külastatakse kultuurimälestisi ja kontserte (Lukas 2016: 72-77). Kontserdi külastamine osutus ka minu uuringu tulemusel üheks kõige populaarsemaks kultuuriteenuseks, mida inimesed soovivad tarbida. Kultuuriteenuste tarbimist mõjutas turismiuuringu tulemusel enim inimeste haridustase. Kõrgema haridustasemega inimesed tarbivad kultuuriteenuseid suuremal määral kui madalama haridustasemega inimesed (Samas: 72-77). Kuna mina oma uuringus vastajate haridustaset välja ei selgitanud, siis ei ole mul võimalik seda väidet kinnitada. Samas toetavad minu uuringu tulemused väidet, et inimeste sissetulekul on mõju nende kultuuriteenuste tarbimisele. Kõrgema sissetulekuga inimesed tarbivad kultuuriteenuseid sagedamini kui madalama sissetulekuga inimesed (Samas: 72-77).

Leana Liivsoni (2021) magistriltööst, milles analüüsiti Mulgimaa omavalitsuste kultuuripoliitikat, selgus, et Tõrva vallas tegutsevad aktiivsed mittetulundusühingud ja külaliikumised, kuid kohaliku omavalitsuse poolt pakutavate kultuuriteenuste valik on väga väike. Minu uurimuse tulemuste järgi on Vinni vallas pakutavate kultuuriteenuste

valik võrdlemisi suur, kuid see ei vasta inimeste vajadustele. Võrreldes Liivsoni uurimistulemustega on ühiseks probleemiks Viljandi ja Vinni vallal mittetoimiv kommunikatsioonisüsteem. Probleeme esineb nii valla ja elanike vahelises suhtluses kui ka valla ja asutuste vahelises kommunikatsioonis.

Vinni valla kultuurikorralduse hetkeolukorda kaardistades mõistsin, et kultuuritegevust puudutavat informatsiooni jagatakse paljudes erinevates kanalites ning seetõttu puudub ühtne ülevaade. Lisaks on informatsioon valla veebilehel vananenud. Vinni Vallavalitsus on proovinud koondada vallas toimuvaid sündmusi puudutavat informatsiooni veebilehele Kultuurikava, millele suunav link on lisatud valla kodulehele. Üllataval kombel selgus küsitluse tulemusena, et tegemist oli vastanute seas kõige ebapopulaarsema infokanaliga, mida kasutab vaid 15,5% inimestest. Järelikult ei ole see parim koht, mida info edastamiseks kasutada. Huviringide tegevust puudutav informatsioon on koondatud valla kodulehele, kuid see on vananenud ning ei anna lugejale ajakohast infot (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad). Kuna küsitlusele vastanud inimeste seas osutus kõige populaarsemaks infokanaliks valla Facebooki leht, mida kasutab enamuse (72,3%) vastanutest, siis soovitan koondada vallas toimuvate sündmuste info nimetatud kanalisse. Praegu jagavad kõik vallas tegutsevad klubid ja rahvamajad ning teised sündmuste korraldamisega tegelevad organisatsioonid infot enda Facebooki lehel ning seetõttu on tarbijal seda keeruline hoomata. Info klubide ja rahvamajade Facebooki lehtedel peaks loomulikult alles jääma, kuid seda tuleks dubleerida ka Vinni Vallavalitsuse lehele, mis koondaks kõikide vallas toimuvate sündmuste info ühte kohta.

Kuna valla kodulehte kasutab informatsiooni otsimiseks üle 40% küsitlusele vastanud inimestest, siis peaks Vinni Vallavalitsus uuendama sealset informatsiooni huviringide tegevuse kohta. Tegemist on sobiva kanaliga Vinni vallas tegutsevate huviringide tegevust kajastava informatsiooni edastamiseks. Aegunud informatsiooni esitamine näitab lehe külastajale, et Vinni Vallavalitsus ei väärtusta kultuuri ning selle tegijaid. Lisaks informatsiooni värskendamisele soovitan selle koondada ühte faili. Praegu on huviringide tegevuste kavad esitatud iga rahvamaja kohta eraldi ning neil puudub ühtne formaat (Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad).

Selleks, et esitada Vinni Vallavalitsusele ettepanekuid, kuidas tulevikus kultuuriteenuseid inimeste soovide ja vajadustest lähtuvalt arendada, uurisin ma küsimustiku abil, milliseid on Vinni Vallavalitsuse poolt pakutavate kultuuri- ja huvitegevuste arenguvõimalused. Selgus, et kõige vähem oldi rahul vallapoolse juhtimise ja struktuuriga, millega ei olnud või pigem ei olnud rahul veidi üle kolmandiku (33%) vastanutest. Lisaks toodi välja, et vallas puudub toimiv koostöövõrgustik ning selle peamiseks põhjuseks on koordinaatori puudumine. Vinni Vallavalitsuses tegeleb kultuurivaldkonna taotluste menetlemise, korralduste eelnõude koostamise ja aruandluse kontrollimisega kodukandi nõunik, kuid tema tegevusvaldkond on tunduvalt laiem. Ta peab vastutama Vallavalitsuse kommunikatsiooni korraldamise, noorsootöö ja turismi koordineerimise ning valla ajalehe väljaandmise eest (Ametijuhend: kodukandi nõunik). Seetõttu soovitan Vinni Vallavalitsusel luua eraldi kultuurikoordinaatori ametikoht, mis varasemalt ka olemas oli. Elanike tagasiside põhjal ei töötanud sellel kohal õige inimene, kuid vajadus nimetatud ametikoha järele on suur. Sellel kohal soovitakse näha noort ja ettevõtlikku inimest, kes looks toimiva koostöövõrgustiku ning kaasaks kultuuritegevusse lisaks rahvamajadele ka teisi selle valdkonnaga seotud asutusi ja organisatsioone (nt koolid ja MTÜd). Üheskoos tegutsedes oleks võimalik pakkuda valla elanikele laiemat valikut erinevaid kultuuriteenuseid ning tõsta ka nende kvaliteeti. Erinevatel asutustel on kasutada erinevad ressursid, mille jagamine võimaldaks jõuda parema tulemuseni. See puudutab nii inventari, tehnilisi vahendeid kui ka teadmisi ja kogemusi. Näiteks on valla asutustel kasulik teha koostööd mittetulundusühingutega, kuna neil on sageli suuremad võimalused taotleda lisarahastust erinevatest programmidest. Näiteks kohaliku omaalgatuse programmist saavad toetust taotleda vaid MTÜd ja sihtasutused, mis ei ole asutatud kohaliku omavalitsuse üksuse ega riigi osalusel (RT I, 24.03.2021, 7).

Kuna 2017. aastal toimunud haldusreformi tulemusena liitusid Vinni vallaga Rägavere ja Laekvere vald (Vinni veebileht: üldinfo), siis on ühtne koordineerimine eriti oluline, et ühegi piirkonna elanikud ei tunneks ennast kõrvalejäetuna. Selle aspekti tõi oma magistritöös välja ka Valk (2018), kes uuris muutusi Jõgeva valla kultuurikorralduses pärast haldusreformi. Valgu (2018: 65-66) uurimusest selgus, et pärast haldusreformi suurenes vajadus kultuuri koordineerimise, kogukondade kaasamise ja toimiva infovahetuse järele. See väide toetab minu ettepanekut ning kinnitab kultuurikoordinaatori ametikoha vajalikkust.

Jõudsin oma töös topeltteemanti mudeli kolmandasse faasi, mille käigus pakutakse probleemile võimalikult palju erinevaid lahendusi. Kõigepealt selgitasin välja, milles probleem seisneb, ning seejärel püstitasin lähteülesande, milleks oli selgitada välja, millistes kultuuri- ja huvitegevustes elanikud soovivad osaleda ning millest nende osalemine sõltub. Viimast ehk ellurakendamise etappi on võimalik teostada vaid Vinni Vallavalitsusel. Nimetatud etapi eesmärgiks on enne lõpliku toote või teenuse tarbijale pakkumist selle katsetamine ning mittetoimivate lahenduste tagasi lükkamine (Design Council). Vinni Vallavalitsus peab valima esitatud ettepanekute seast sobivad ning neid enne elluviimist täiendama.

Käesolev uuring ei kaardistanud Vinni vallas tegutsevate MTÜde tegevust ning nende rahulolu vallapoolse juhtimise ja MTÜde rahastamise korraga. Kuigi küsimustiku abil uuriti inimeste rahulolu nimetatud korraga, siis veidi üle veerandi (26%) vastanutest ei osanud sellele küsimusele vastata. See on mõistetav, kuna inimesed, kes ei tegutse üheski mittetulundusühingus, ei ole tõenäoliselt rahastamise korda puudutava dokumendiga tutvunud. Seetõttu soovitan Vinni Vallavalitsusel teostada rahulolu-uuring vallas tegutsevate MTÜde seas, kuna nendel on väga oluline roll inimeste kultuurivaldkonda puudutavate soovide ja vajaduste täitmisel. Vinni valla arengukavas aastateks 2019–2030 on kultuurivaldkonna eesmärgina välja toodud, et Vinni vallas väärtustatakse kohalikku kultuuri ja selle eestvedajaid (VVAK 2019: 18). Mittetulundusühingutes tegutsevad aktiivsed inimesed, kes on enda kogukonna esindajateks, ning nende kaasamine ja väärtustamine on kultuurivaldkonna arendamisel väga oluline. Kogukondade esindajad on sillaks Vallavalitsuse ja elanike vahel ning seetõttu on oluline tegeleda toimivate koostöösuhete arendamisega.

6. SOOVITUSED JA ETTEPANEKUD

Järgnevas peatükis esitan Vinni Vallavalitsusele soovitusi ja ettepanekuid nende poolt pakutavate kultuuri- ja huvitegevuste arendamiseks. Uuringu tulemuste ja probleemide üle arutlesin pikemalt eelmises peatükis ning seetõttu esitan selles peatükis loeteluna konkreetsed tegevused, mida soovitan Vinni Vallavalitsusel kultuurivaldkonna arendamiseks ellu viia. Korduste vältimiseks ei tutvusta ma uuesti soovitude ja ettepanekute aluseks olnud andmeid ja tulemusi, millega on võimalik tutvuda viiendas peatükis.

Soovitused ja ettepanekud Vinni Vallavalitsusele:

- lastele ja täiskasvanud tööealistele suunatud kultuuriteenuste arvu suurendamine (nt treeningud);
- kultuurivaldkonda puudutava rahulolu-uuringu teostamine regulaarselt (nt iga kolme aasta tagant) valla elanike seas;
- rahulolu-uuringu teostamine kultuurivaldkonna spetsialistide ja kolmanda sektori esindajate seas;
- elanike kultuuriosaluse suurendamine läbi mittetulundusühingute rahalise toetuse tõstmise;
- mittetulundusühingute suurem kaasamine kultuuri- ja huvitegevuste korraldamisse;
- kultuurikoordinaatori ametikoha loomine, kelle põhiülesanneteks oleks kultuuritöö koordineerimine, toimiva koostöövõrgustiku loomine ja infovahetuse korraldamine kultuurivaldkonna asutuste vahel;
- kultuurivaldkonda puudutava informatsioon värskendamine ja koondamine ühte kanalisse, et elanikel oleks võimalik saada ülevaade kõikidest Vinni vallas pakutavatest kultuuriteenustest. Infokanalitena soovitan kasutada Vinni Vallavalitsuse Facebooki lehte ja veebilehte;
- transpordiühenduse parandamine vallasiseselt, et suurendada Vinni vallas kultuuriteenuseid tarbivate elanike osakaalu.

KOKKUVÕTE

Magistritöös selgitati välja Vinni valla elanike rahulolu kohaliku omavalitsuse kultuurikorraldusega ning otsiti võimalusi kultuuriteenuste arendamiseks. Vinni vald on Lääne-Virumaa suurim vald ning 2017. aastal toimunud haldusreformi tulemusena liitusid Vinni vallaga Rägavere ja Laekvere vald. Vinni vallas tegelevad kultuuripoliitika elluviimisega klubid ning rahva- ja seltsimajad, mida on kokku seitse, kuid millest viis on aktiivselt tegutsevad. Tudu Rahvamajal ja Kadila Seltsimajal puuduvad eelarvelised vahendid ning seal ei tööta palgalist personali. Lisaks kuuluvad kultuurivaldkonna organisatsioonide alla raamatukogud ja muuseumid, mille tegevust ma oma töö raames ei uurinud, kuna keskendusin kohaliku omavalitsuse poolt pakutavate huviringide ja sündmuste analüüsimisele ning nimetatud organisatsioonid ei tegele nende korraldamisega. Samas annavad kultuurivaldkonda olulise panuse mittetulundusühingud, mis koosnevad aktiivsetest kogukonna liikmetest. MTÜd pakuvad elanikele klubide ning rahva- ja seltsimajadega sarnaseid võimalusi ehk tegeletakse huviringide ja sündmuste korraldamisega. Nimetatud võimaluste loomiseks kasutatakse Vinni Vallavalitsuse toetust ning kirjutatakse erinevaid projekte. Mittetulundusühingute panus on eriti oluline piirkondades, kus puuduvad kohaliku omavalitsuse poolt pakutavad võimalused kultuuri tarbida. Kuna Vinni valla territoorium on väga suur ning asulad paiknevad seal hajutatult, siis ei ole kohalikul omavalitsusel võimalik kõikides piirkondades kultuuriteenuseid pakkuda. Nendes paikades on MTÜde tegevusel eriti oluline roll, et luua valla elanikele võrdsed võimalused kultuuri tarbida.

Selleks, et lugejal oleks lihtsam minu töö sisu mõista, selgitasin ma teoreetilise raamistiku peatükis töös kasutatavaid kultuurivaldkonnaga seotud mõisteid. Üheks kõige olulisemaks mõisteks minu töös oli kultuuriteenus, mille all mõistsin huviringe ja sündmuseid ehk teenuseid, mille pakkumisega tegelevad Vinni vallas klubid ning rahva- ja seltsimajad. Lisaks arutlesin kultuuripoliitika, kultuuri demokratiseerimise ja kultuuridemokraatia mõistete üle. Kuna töö tulemusel pidin esitama Vinni

Vallavalitsusele ettepanekuid kultuuriteenuste arendamiseks, siis pidasin oluliseks tutvustada lugejale teenusedisaini mõistet ning ühte populaarsemat teenusedisaini tööriista ehk topeltteemanti mudelit. Seda mudelit kasutades selgitasin välja Vinni valla kultuurikorraldusega seotud probleemid ning proovisin leida neile lahendusi.

Kuna Vinni vallas ei ole varasemalt elanike rahulolu kohaliku omavalitsuse kultuurikorraldusega uuritud, siis viisin läbi küsitluse, mille abil selgitasin välja, kuidas hindavad Vinni valla elanikud kohaliku omavalitsuse poolt pakutavaid kultuuri- ja huvitegevusi, millistes kultuuri- ja huvitegevustes elanikud soovivad osaleda ning millest nende osalemine sõltub. Kasutasin andmete kogumiseks ankeeti, mille koostas veebipõhises tarkvaras Google Forms. Küsimustik koosnes neljast osast – sissejuhatus, demograafiline taust, hetkeolukorra kaardistus ja arenguvõimalused. Kokku oli ankeedis 19 küsimust. Levitasin küsimustikku erinevates Facebooki gruppides ning isiklikul ja Vinni vallaga seotud Facebooki lehtedel. Algul oli vastama hakanuid 214, aga ankeedi esimeste küsimustega sorteerisin välja vanuse ja elukoha poolest valimisse sobimatud isikud. Lõplikuks vastajate arvuks jäi 206 inimest, kellest enamuse moodustasid naised. Kogutud andmete analüüsimiseks kasutasin peamiselt kvantitatiivset analüüsi ning avatud küsimuse tulemuste analüüsimiseks kvalitatiivset analüüsi.

Küsitluse tulemusel selgus, et kõige vähem oldi rahul vallapoolse juhtimise ja struktuuriga ning kultuuriteenuste valikuga. Samas oldi rahul kultuuritaristu olemasolu, kultuuriteenuste hinna ja rahvamaja juhataja pädevusega. Kultuuriteenuste tarbimist takistasid enim ebasobiv toimumisaeg ja asjaolu, et vastaja elukoha läheduses ei pakuta talle sobivaid kultuuriteenuseid. Küsitluse abil selgitati välja, milliseid kultuuriteenuseid inimesed sooviksid tarbida. Enim soovitakse käia kontserdil, teatris ja kinos. Huviringidest osutusid kõige populaarsemateks treeningud (nt jõu- ja lihastreening). Selgus, et inimesed, kes tarbivad kultuuriteenuseid harvemini, märkisid rohkem sobivaks vastusevarianti „Ma ei soovi ühestki huviringist/sündmusest osa võtta“ kui need, kes tarbivad kultuuriteenuseid sagedamini. Ankeet sisaldas ka avatud küsimust, kuhu oli vastajal võimalik kirjutada Vinni valla kultuurikorraldusega seotud mõtetest ja probleemidest. Selgus, et Vinni vallas pakutavad kultuuriteenused on suunatud peamiselt eakamale sihtgrupile ning täiskasvanud tööealistel inimestel puuduvad neile sobivad võimalused. Lisaks on probleemiks kultuuritegevuse koondumine suurematesse

asulatesse ning transpordiühenduse puudumine, mis ei võimalda kaugemal elavatel inimestel kultuuritegevusest osa võtta. Probleeme esineb ka kommunikatsioonis. Vallas puudub toimiv koostöövõrgustik ning informatsioon ei liigu erinevate asutuste vahel piisavalt suurel määral ja kiirusel. Näiteks haridusasutused, mis tegelevad samuti osaliselt kultuurisündmuste ja huvitegevuse korraldamisega, tunnevad ennast kõrvalejätuna.

Järelduste ja arutelu peatükis arutlesin nende probleemide üle ning proovisin välja selgitada põhjuseid. Selgus, et kuigi uuringus osalenud inimesed väidavad, et enamus pakutavatest kultuuriteenustest on suunatud eakamale elanikkonnale, siis rahvamajade huviringide kavasad analüüsid avastasin, et tegelikult pakutakse erinevaid kultuuriteenuseid ka lastele ning täiskasvanud tööealistele inimestele. Samas selgus, et pakutavad kultuuriteenused ei ole disainitud vastavalt elanike soovidele ja vajadustele. Küsitluse tulemusel selgus, et inimesed soovivad enim osaleda treeningutel, kuid neid võimalusi pakutakse vaid osades valla piirkondades. Vähesel osavõtu põhjusteks on ka ebasobiv toimumisaeg ning asjaolu, et inimeste kodukoha läheduses ei toimu neile sobivaid huviringe ja sündmuseid. Lisaks on Vinni valla kultuurikorralduse kitsaskohtadeks koostöövõrgustiku, ühtse koordineerimise ja informatsioonikanali puudumine. Vallas toimuvate sündmuste infot proovitakse koondada Kultuurikava veebilehele, kuid see osutus küsitluse tulemusel kõige ebapopulaarsemaks kanaliks.

Kultuuri- ja huvitegevuse arendamiseks soovitan Vinni Vallavalitsusel suurendada lastele ja täiskasvanud tööealistele elanikele suunatud kultuuriteenuste arvu, mille disainimisel tuleb lähtuda inimeste soovidest ja vajadustest. Nende välja selgitamiseks tuleb regulaarselt teostada kultuurivaldkonna rahulolu-uuringut. Lisaks tuleb rahulolu-uuring läbi viia ka kultuurivaldkonna spetsialistide ja kolmanda sektori esindajate seas, et saada ülevaade kogu Vinni valla kultuurivaldkonna hetkeolukorrast ja arenguvõimalustest. Elanike kultuuriosaluse suurendamiseks soovitan suurendada mittetulundusühingute rahalist toetust ning seeläbi ka nende vastutust Vinni valla kultuuri- ja huvitegevuse korraldamisel. Selleks, et koostöö erinevate osapoolte (nt Vinni Vallavalitsus, rahvamajad, MTÜd jne) vahel sujuks hästi, tuleks luua kultuurikoordinaatori ametikoht, kelle põhiülesanneteks oleks kultuuritöö koordineerimine, toimiva koostöövõrgustiku loomine ja infovahetuse korraldamine kultuurivaldkonna asutuste vahel. Lisaks tuleb tegeleda ka kultuurivaldkonda puudutava informatsiooni uuendamise ja valla

infokanalites. Soovitan koondada kultuurivaldkonda puudutava informatsiooni ühte kanalisse, et muuta see elanikule lihtsamini leitavaks ja hoomatavamaks. Põhilisteks infokanaliteks võiksid olla Vinni Vallavalitsuse Facebooki leht ja veebileht. Lisaks informatsiooni kättesaadavusele tuleb parandada ka vallasiseseid transpordivõimalusi, et muuta kultuuriteenuste tarbimine kõikidele vallaelanikele võimalikuks. Parem transpordiühendus aitab suurendada nende inimeste arvu, kes tarbivad kultuuriteenuseid Vinni vallas, sest küsitluse tulemusel selgus, et osad Vinni valla elanikud tarbivad kultuuriteenuseid Rakvere linnas seetõttu, et nende kodukohas puudub transpordiühendus teiste Vinni valla suuremate asulatega. Kuna nendes piirkondades on loodud transpordiühendus Rakvere linnaga, siis tarbivad inimesed seetõttu ka kultuuriteenuseid Vinni valla asemel seal.

Tuginedes teoreetilistele allikatele ja uuringu tulemustele said püstitatud ülesanded ning eesmärk täidetud. Koostatud soovitused ja ettepanekud on kasulikud Vinni Vallavalitsusele kultuuri- ja huvitegevuste arendamiseks Vinni vallas. Kuna elanike soovid ja vajadused on ajas muutuvad, siis soovitan Vinni Vallavalitsusel uuringut regulaarselt (nt iga kolme aasta tagant) korrata. Järgnevalt soovitan teostada rahulolu-uuringu Vinni valla mittetulundusühingute ja kultuurivaldkonna spetsialistide seas, kuna neid ei olnud mul võimalik oma töös piisavalt põhjalikult uurida. Mittetulundusühingutel on oluline roll kultuurivaldkonna arendamisel, kuna nad aitavad tagada teenuste ühtlase kättesaadavuse kogu valla territooriumil. Kultuurivaldkonna spetsialistide väärtustamine on oluline selleks, et tagada kultuuriteenuste kõrge kvaliteet ning seeläbi elanike rahulolu. Lõpetuseks soovin tänada uuringus osalenud inimesi ning juhendajat.

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD

Dokumendid ja küsimustiku andmed

Ametijuhend: kodukandi nõunik = Vinni Vallavalitsuse kodukandi nõuniku ametijuhend. Kinnitatud 16.02.2022.

<http://www.vinnivald.ee/documents/1431677/30392394/AmetKodukandinounik2.pdf/a75bcb46-f12b-4fdf-8196-7dec59f1fc47> (vaadatud 01.04.2022).

Ankeet, Roost 2021= Küsimustiku „Elanike rahulolu kohaliku omavalitsuse kultuurikorraldusega Vinni valla näitel“ vastused. Autori valduses.

RT I, 24.03.2021, 7 = Kohaliku omaalgatuse programm. RT I, 24.03.2021, 7.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/124032021007> (vaadatud 06.05.2022).

RT IV, 06.12.2019, 19 = Pajusti Klubi põhimäärus. Riigi Teataja IV, 06.12.2019, 19.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/406122019019> (vaadatud 01.04.2022).

RT IV, 10.03.2018, 3 = Vinni valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord. Riigi Teataja IV, 10.03.2018, 3.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/410032018003> (vaadatud 01.04.2022).

RT IV, 02.02.2022, 40 = Vinni valla 2022. aasta eelarve. Riigi Teataja IV, 02.02.2022,

40. <https://www.riigiteataja.ee/akt/402022022040> (vaadatud 27.04.2022).

Kirjandus

Alasuutari, P., Kangas, A. 2020. The global spread of the concept of cultural policy. –

Poetics, 82, 1-13. DOI: 10.1016/j.poetic.2020.101445

Bordat-Chauvin, E. 2021. (De)politicising Argentinian cultural policy? an analysis of Macri's cultural policy (2015–19). – *Cultural Trends*, 1-16. DOI:

10.1080/09548963.2021.1996204.

- Cheng, S-W. 2006. Cultural goods creation, cultural capital formation, provision of cultural services and cultural atmosphere accumulation. – *Journal of Cultural Economics* 30 (4): 263-286. DOI 10.1007/s10824-006-9023-6.
- Dengdeng, W; Zijian W. 2021. Why low-income people have difficulty accessing to obtain public cultural services? Evidence from an empirical study on representative small and medium-sized cities. – *Library Hi Tech* . DOI 10.1108/LHT-02-2021-0055.
- Design Council = (n.d.). What is the framework for innovation? Design Council's evolved Double Diamond. – Design Council.
<https://www.designcouncil.org.uk/news-opinion/what-framework-innovation-design-councils-evolved-double-diamond> (vaadatud 01.04.2022).
- Dragicevic Šešic, M. (i.a.). Eetika kultuurikorralduses ja kultuuripoliitikas. Üleilmne sotsiaalkultuuriline kontekst. – *Enesetäienduskursuse õppematerjal*. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.
- EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat. Kd 1–6. Toim Margit Langemets, Mai Tiits, Tiia Valdre, Leidi Veskis, Ülle Viks, Piret Voll. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2009. <http://www.eki.ee/dict/ekss/> (vaadatud 01.04.2022).
- Elfenbein, E. 2020. Huvihariduse ning -tegevuse korraldamise põhimõtted ning eesmärgid Märjamaa valla omavalitsuse näitel. – Magistritöö. Tartu Ülikooli, kultuuriteaduste instituut.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/69538/Elfenbein_Eliisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y (vaadatud 01.04.2022).
- Getzner, M. 2020. Urban and rural preferences for cultural policies and infrastructures. – *Cultural Trends*, 29, 378-399. DOI: 10.1080/09548963.2020.1833309.
- Håkonsen, L., Løyland, K. 2016. Local government allocation of cultural services. *Journal of Cultural Economics* 40, 487–528. DOI 10.1007/s10824-015-9255-4
- Jenkins, H., Ito, N. ja Boyd, D. 2015. Participatory culture in a networked era: a conversation on youth, learning, commerce, and politics. Polity Press, Cambridge, UK and Malden, MA, 1-31.
<https://13188848dl18.files.wordpress.com/2018/08/week-4-rec-reading.pdf>

- KAK 2021-30 = Kultuuri arengukava 2021-2030. – Kultuuriministeerium. Tallinn
2021. <https://www.kul.ee/media/3567/download>
- KPA 2020 = Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020. – Kultuuriministeerium. Tallinn
2014. <https://www.kul.ee/media/658/download>
- Kalmus, V., Linno, M., & Masso, A. 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. Tartu Ülikool.
<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (vaadatud 01.04.2022).
- Kester, A. 2019. Teenuse disaini protsessi standardiseerimine ettevõtte Liven AS näitel.
– *Magistritöö*. Tallinna Tehnikaülikool, ärikorralduse instituut.
<https://digikogu.taltech.ee/et/Item/a03871b6-71c4-4f53-a8c5-bb5ea178da3a>
(vaadatud 15.04.2022).
- Kulbok-Lattik, E. 2015. Kuidas on seotud kultuur, haridus ja kultuuri uurimine. –
Postimees, 27. oktoober. <https://arvamus.postimees.ee/3376725/egge-kulbok-lattik-kuidas-on-seotud-kultuur-haridus-ja-kultuuri-uurimine> (vaadatud 06.04.2022).
- Lepiste, K. ja Raudjärv, M. 2019. Haldusreformi mõju avalike teenuste osutamisele
Eestis (Jõgeva maakonna väikeasulate näitel). – *Estonian Discussions on Economic
Policy*, 27 (3-4), 128-156. <https://ssrn.com/abstract=3522707>
- Liivson, L. 2021. Omavalitsuste kultuuripoliitika Mulgimaa näitel. – *Magistritöö*, Tartu
Ülikool.
[https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/75317/Liivson_Leana.pdf?sequence=1
&isAllowed=y](https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/75317/Liivson_Leana.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (vaadatud 01.04.2022).
- Lukas, T. 2016. Võrdsema ühiskonna võimalikkus kultuuri näitel. – *Sotsiaaltrendid*, 7.
Tallinn: Eesti Statistikaamet, 71-91.
- Matarasso, F. ja Landry, C. 1999. Balancing act: twenty-one strategic dilemmas in
cultural policy. – *Cultural Policies Research and Development Unit*, 4.
[https://www.researchgate.net/publication/265658680_Balancing_act_twenty-
one_strategic_dilemmas_in_cultural_policy](https://www.researchgate.net/publication/265658680_Balancing_act_twenty-one_strategic_dilemmas_in_cultural_policy) (vaadatud 01.04.2022).
- Mulcahy, K. V. 2010. Cultural Policy: Definitions and Theoretical Approaches. – *The
Journal of Arts Management, Law, and Society*, 35(4), 319-330.
<https://doi.org/10.3200/JAML.35.4.319-330>
- Nenonen, T.; Kaikkonen, R.; Murto, J. ja Luoma, M-L. 2014. Cultural services and
activities: The association with self-rated health and quality of life. – *An*

- International Journal for Research, Policy and Practice* 6 (3): 235–253, DOI: 10.1080/17533015.2014.897958.
- Raud, R. 2013. *Mis on kultuur? Sissejuhatus üldisesse kultuuriteooriasse*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus, Eesti Keele Sihtasutus.
- Rehema, Tuuli 2016. Keelenõu: ütle julgelt „üritus“ – *Postimees*, 26. jaanuar. <https://kultuur.postimees.ee/3482767/keelenou-utle-julgelt-uritus> (vaadatud 05.04.2022).
- Rius-Ulldemolins, J. ja Klein, R. 2020. Does cultural policy matter? Political orientations, cultural management models, and the results of public cultural action in Barcelona and Valencia. – *Local Government Studies*, 46(6), 934-958. DOI: 10.1080/03003930.2020.1739023.
- Taal, H. 2007. Rahulolu huviharidus ja huvitegevusega kohalikus omavalitsuses: Pärnu linna näitel. – Magistritöö, etnoloogia osakond. Käsikiri Tartu Ülikooli etnoloogia osakonnas.
- Torop, P. 2015. Kultuuriteooria kui kultuuri eneseteadvus. – *Akadeemia*, 27 (4), 626–648. <https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/d767daa2-c4c7-4f28-aa74-130d9f8f03b4> (vaadatud 05.04.2022).
- TSB & DC = Design methods for developing services. – *Technology Strategy Board & Design Council*. <https://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/Design%20methods%20for%20developing%20services.pdf> (vaadatud 15.04.2022).
- Turner, E. 2018. Analogue Digital Hybridity in Tabletop Game Design. – *BA Thesis of Creative Arts in the Faculty of Law, Humanities and the Arts*. University of Wollongong. DOI: 10.13140/RG.2.2.17305.06248.
- Valk, E. 2018. Muutused kultuurikorralduses haldusreformi kontekstis Jõgeva valla näitel. – *Magistritöö*. Tartu Ülikool, kultuuriteaduste instituut. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/60839/Valk_Ehtel.pdf?sequence=1&isAllowed=y (vaadatud 01.04.2022).
- VV eelarve 2021 = Vinni valla 2021. aasta eelarve seletuskiri. http://www.vinnivald.ee/documents/1431677/29708650/Eelarve_2021_seletuskiri_1+lugemine.pdf/cf035a8c-5d36-4ec7-b003-68698f0ba0f6 (vaadatud 28.04.2022).

VVAK 2019 = Vinni valla arengukava aastateks 2019-2030. Kinnitatud Vinni Vallavolikogu 10.01.2019 määrusega nr 1.

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4011/0202/1039/Vinni_valla_arengukava.pdf#
(vaadatud 01.04.2022).

Veebilehed

AH Dictionary: Culture = The American Heritage Dictionary of the English Language. (i.a.). *Culture*.

<https://www.ahdictionary.com/word/search.html?q=culture&submit.x=54&submit.y=21> (vaadatud 01.04.2022).

Haridussõnastik. – Eesti Keele Instituudi veebisõnastik.

<https://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi> (vaadatud 01.04.2022).

Kultuurikava veebileht = www.kultuurikava.ee (külastatud 01.04.2022).

OL Dictionaries: Culture = Oxford Learner`s Dictionaries. *Culture*.

https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/culture_1?q=culture
(vaadatud 01.04.2022).

Vinni veebileht: raamatukogud = Vinni valla veebileht. Raamatukogud.

<https://vinniraamatukogud.eu> (vaadatud 01.04.2022).

Vinni veebileht: klubid ja rahvamajad = Vinni Vallavalitsuse veebileht. Klubid ja rahvamajad 21.04.21. <http://www.vinnivald.ee/klubid-ja-rahvamajad> (vaadatud 01.04.2022).

Vinni veebileht: muuseumid = Vinni Vallavalitsuse veebileht. Muuseumid 28.03.2022.

<http://www.vinnivald.ee/muuseumid> (vaadatud 01.04.2022).

Vinni veebileht: üldinfo = Vinni Vallavalitsuse veebileht. Ülevaade vallast.

<http://www.vinnivald.ee> (vaadatud 01.04.2022).

Vinni veebileht: rahvastik = Vinni Vallavalitsuse veebileht. (2022). Vinni valla rahvastik 1989-2022.

<http://www.vinnivald.ee/documents/1431677/1747795/Rahvastik2022.pdf/5ad45e35-ac84-4269-ac26-d7420d473fc5> (vaadatud 01.04.2022).

Wikipedia: Vinni vald = https://et.wikipedia.org/wiki/Vinni_vald (vaadatud 01.04.2022).

Elanike rahulolu kohaliku omavalitsuse kultuurikorraldusega Vinni valla näitel

Lugupeetud Vinni valla elanik

Kui olete vähemalt 18-aastane, siis palun teil vastata lühikesele küsimustikule, mis puudutab kultuurikorraldust Vinni vallas. Kasutan kogutud andmeid Tartu Ülikooli kultuurikorralduse eriala magistratöös. Töö on hiljem huvilistele tasuta kättesaadav Tartu Ülikooli kultuuriteaduste instituudi kodulehel. Küsimustik on anonüümne ja koosneb 19 küsimusest.

Ette tänades

Eva Linda Roost

Tartu Ülikooli magistrant

*Valikvastustega küsimuste korral valige palun üks vastusevariant, kui küsimuse juures pole märgitud teisiti.

I Sissejuhatus

1. Kas te olete Vinni valla elanik? – Valikvastused: EI, JAH

*Eitava vastuse korral ei avane küsimustiku ülejäänud osad

II Vanus

2. Vanus. Variandid: ...-18, 18-27, 28-37, 38-47, 48-57, 58-67, 68-77, 78-87, 88-...

*Variandi ...-18 valimisel ei avane küsimustiku ülejäänud osad

III Hetkeolukorra kaardistus

3. Kui sageli tarbite kultuuriteenuseid (huviringid, treeningud, sündmused jne)?

Vastusevariandid: Mitu korda nädalas, Kord nädalas, Mõned korrad kuus, Kord kuus, Üks kord 1-3 kuu jooksul, Üks kord 6 kuu jooksul, Kord aastas, Vähem kui kord aastas

4. Kus te kultuuriteenuseid tarbite? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Vinni vallas, Rakvere linnas, Mujal

5. Kust otsite või otsiksite huvi korral informatsiooni huviringide ja sündmuste kohta, mis toimuvad Vinni vallas? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Valla kodulehelt, Valla Facebooki lehelt, Rahvamajade Facebooki lehtedelt, Kultuurikava.ee, Valla ajalehest, Sõpradelt ja tuttavatelt, Otsingumootoritest, Muu

6. Kellega koos külastate kultuurisündmuseid? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Perekonnaga, kuhu kuuluvad eelkooliealised lapsed, Perekonnaga, kuhu kuuluvad 7-18aastased lapsed, Abikaasaga/elukaaslasega, Sõpradega, Töökaaslastega, Lemmikloomaga, Üksinda, Muu

7. Kui kaugele olete valmis oma kodust sõitma, et kultuurisündmustest/huviringidest osa võtta?

Vastusevariandid: 0-2 km, 3-10 km, 11-30 km, 31-50 km, rohkem kui 50 km

8. Kui palju olete valmis kultuuriteenuste (huviringid, treeningud, sündmused jne) eest ühe korra kohta tasuma? (hind ühe inimese kohta)

Vastusevariandid: Soovin tarbida teenuseid tasuta, 1-5€, 6-10€, 11-20€, 21-30€, 31-40€, 41-50€, Rohkem kui 50 €

9. Kes tegeleb teie piirkonnas sündmuste ja/või huviringide korraldamisega? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Rahvamaja juhataja, Kohalik MTÜ, Kohalik kogukond, Valla kultuuritegevuse koordinaator (Urmas Lindlo), Keegi ei tegele, Muu

10. Millistest Vinni vallas toimuvatest huviringidest võtate regulaarselt (vähemalt üks kord nädalas) osa? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Ma ei võta osa ühestki huviringist + nimetatud 25 erinevat ringi + Muu

11. Palun hinda enda rahulolu järgnevate kultuurikorraldusega seotud aspektidega enda elukohas või selle lähiümbruses.

	Ei oska vastata	Väga rahul	Pigem rahul	Osaliselt rahul	Pigem ei ole rahul	Ei ole rahul
Kultuuriteenuste valik						
Kultuuriteenuste hind						
Kultuuritaristu (rahvamaja, klubi, ringiruumid jne) olemasolu						
Vallapoolne juhtimine ja struktuur						
Rahvamaja juhataja pädevus ja professionaalsus						
MTÜde rahastamise kord						

IV Arenguvõimalused

12. Millistest huviringidest/sündmustest sooviksite lähema paari aasta jooksul osa võtta? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Ma ei soovi ühestki huviringist/sündmusest osa võtta + nimetatud 31 erinevat ringi/sündmust + Muu

13. Mis põhjustel ei ole teil siiani olnud võimalik soovitud huviringidest/sündmustest osa võtta? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Ma ei soovi ühestki huviringist/sündmusest osa võtta, Minu elukoha läheduses (kuni 10 km) ei toimu soovitud huviringe/sündmuseid, Vinni vallas ei toimu minu jaoks sobivat huviringi, kuigi oleksin valmis sellest osavõtmiseks sõitma oma kodukohast kaugemale kui 10 km, Transpordivõimaluse puudumine/transpordiühenduse keerukus, Ebasobiv toimumisaeg, Ebasobiv huviringi juhendaja, Ebasobiv esineja (sündmus), Liiga kõrge osalustasu, Tervislikel põhjustel ei ole võimalik osa võtta, Muu

14. Millisele sihtgrupile tuleks teie arvates korraldada suuremal hulgal huviringe ja sündmuseid? (märkige kõik sobivad vastused)

Vastusevariandid: Kuni 3aastased lapsed ja nende vanemad, 3-7aastased lapsed, 7-13aastased noored, 14-18aastased noored, Täiskasvanud, Pensioniealised, Kõikidele sihtgruppidele korraldatakse juba piisaval hulgal huviringe ja sündmuseid

15. Siia võite kirjutada enda probleemidest/mõtetest/soovitustest seoses Vinni valla kultuurikorraldusega. Vaba vastuse väli

V Demograafiline taust

16. Sugu. Variandid: Mees, Naine

17. Millises Vinni valla piirkonnas te elate? (Palun valige enda elukohale kõige lähemal asuv asula)

Vastusevariandid: Vinni/Pajusti, Viru-Jaagupi, Kadila, Roela, Laekvere, Venevere, Tudu, Männikvälja, Ulvi

18. Kas teil on lapsi? Variandid: Ei ole, 1 laps, 2 last, 3 last, 4 last, 5 last, Rohkem kui 5 last

19. Kui suur on kuu brutosissetulek teie leibkonnas ühe täiskasvanu kohta?

Variandid: 0-300€, 301-600€, 601-900€, 901-1300€, 1301-1600€, 1601-1900€, 1901-2200€, 2201-2500€, Rohkem kui 2500€, Ei soovi vastata

Suur tänu, et leidsite aega küsimustikule vastata!

Kui teil tekkis mulle küsimusi, siis vastan neile meeleldi e-posti või telefoni teel.

E-post: roost.evalinda@gmail.com

Tel: +372 5303 2470

SUMMARY

Satisfaction with culture management and consumption of cultural services in Vinni parish

There has not been previous study conducted within Vinni parish that would give overview of local cultural organization current state, local residents wish and needs. Such data would provide valuable input to parishes cultural workers and would enable to provide services and opportunities that are in line with local residents wishes and needs. As a result of this, local residents satisfaction and efficiency of using the existing opportunities would rise. Current master thesis is aimed to fill these needs.

Thesis will explore topics like in which kind of cultural and recreational activities residents would want to participate, what factors determine their participation, but it also aims to give suggestions about culture management to Vinni Parish Municipality Government. To achieve such goals, following questions were formulated:

- How do Vinni parish residents rate cultural and recreational opportunities organized by the local municipality?
- What determines residents participation in cultural and recreational opportunities in Vinni Parish?
- What are the improvement opportunities for cultural and recreational services organized by the Vinni Parish Municipality Government?

Vinni parish is the largest parish of Lääne-Virumaa county. In the local municipalities reform during 2017. Rägavere and Laekvere parishes were merged with Vinni parish. In Vinni parish, cultural policies are carried out by seven community centers and community houses out of which five are currently active. Additionally libraries and museums are also part of the cultural organization. Their activities and operations were not explored within this study, because focus was on the events and activities organized by local municipality while museums and libraries do not participate in such activities. At the same time there

are some non-profit organizations comprised of active community members that contribute to cultural activities and events. Such organizations create similar opportunities as official community houses e.g they organize recreational activities and events. For such purposes the non-profit organizations use Vinni Parish Municipality Government subsidies and support plus also write projects to find funding. Activities of such non-profit organizations are specially important in the regions where options provided by local municipality agents are lacking.

Online survey was conducted in order to find information how do local residents rate the cultural and recreation activities provided by local municipality; in which kind of activities would residents want to take part in and also what are the factors that impact their participation in such activities. Survey was carried out using form in web-based platform Google Forms. Survey was comprised of four parts – introduction, demographic information, mapping of current situation and opportunities for improvement. Form had total of 19 questions. Form was shared in various groups in Facebook plus on private Facebook account and pages related to Vinni parish. In total there were 214 recipients but based on the age and location of residence, some answers were filtered out. Final number of suitable recipients was 206 out of which majority were female recipients. To analyze the data, mainly quantitative methods were used. For open questions qualitative method was applied.

From the results it turned out that recipients were least satisfied with local municipality management of cultural activities and with offered choice of cultural activities. Recipients were happy with availability of cultural infrastructure, price of cultural activities and capabilities of community houses chairpersons. Two main factors that prohibited the consumption of cultural services were inconvenient timing of the events and fact that there were no desirable cultural activities provided near the recipient main location. In survey it was asked, what kind of cultural activities would the recipients want to take part in. Most desirable activities were concerts and cinema sessions. From recreational activities most popular were trainings (gym and group trainings). It turned out that people who were less frequent consumers of cultural activities picked the answer „I do not want to take part in any activity/event“ more frequently than recipients that were more actively participating in events. Questionnaire included also open question where recipient could

write about issues and topics related to cultural management in Vinni parish. It was concluded that one of the main problems was that cultural activities in Vinni parish are mainly targeted to elderly age groups and working people do not have sufficient selection of activities. Furthermore it was pointed out that cultural activities are concentrated into larger communities / boroughs and the transportation infrastructure is lacking which in turn prohibits the participation for people living further from population centers. Communication or lack of it was also pointed out. There is no sufficient co-operation between the involved counterparties and information does not move quickly and sufficiently. For example educational entities that also are somewhat active in providing cultural activities feel like they are being left out.

The conclusions and discussion section focused on the problems and their causes. Despite recipients claiming that most of the cultural activities are focused to elderly age-groups, while analyzing the community houses schedules of cultural and recreational activities, it turned out that various activities were also provided to children and adult- age groups. One of the conclusions was that the cultural services provided are not designed based on the needs and wishes of the residents. It turned out that most commonly residents would be interested in participating in trainings but such options are provided only in some areas but not provided in others. One other reason for low turnout for cultural activities was inconvenient timing and reason that suitable activities are not provided in close proximity of the residents. Another problem with cultural management in Vinni parish is lacking of co-operation, central coordination and one central informational source. All the information about events and activities are trying to be compiled onto Kultuurikava web-page, but results from the survey indicate that this was one of the least often used source for information by the residents.

In order to develop and improve cultural and recreational activities, it is advised that Vinni Parish Municipality Government would increase the count of cultural activities that are aimed for children and working-adults age groups. In the design of such activities, wishes and needs of residents should be taken into consideration. To understand mentioned wishes and needs, regular satisfaction survey with cultural management should be carried out. In addition satisfaction survey should be done within cultural specialists and third sector representatives in order to compile comprehensive view of current situation and

improvement opportunities. To increase residents participation in cultural activities it is advised that financial support for the non-profit organizations would be increased. That would also mean that such organizations would take bigger role and responsibility in cultural management in the parish. In order to improve various counterparties (Vinni Parish Municipality Government, community houses, non-profit organizations etc) co-operation, cultural coordinator position should be created. This position would be responsible for coordination of cultural activities, creating an operational network of service providers and sharing information between all relevant counterparties. Additionally the information in local municipality channels has to be kept up to date. Suggestion is to gather the information related to cultural activities into one channel to make it easier to comprehend for local residents. Main information channels could be Vinni Parish Municipality Government Facebook page and web page. Another improvement opportunity lies in the intra-parish transportation solutions – better transportation would enable all parish residents to participate in cultural activities. Better transportation possibilities would increase the amount of residents that consume cultural services within Vinni parish, because as survey results indicate – many residents currently consume cultural activities in Rakvere because there is no transportation connection between the villages and settlements within Vinni parish while there is available transportation to Rakvere.

Based on the theoretical framework and survey results, the goal of the thesis was accomplished. Recommendations and proposals to Vinni Parish Municipality Government are useful to improve cultural and recreational activities in Vinni parish. As the residents wishes and needs might change in time, suggestion is that Vinni Parish Municipality Government would replicate such survey in regular fashion (for example once every three years). As a follow up, it would be advised that satisfaction survey would be carried out among non-profit organizations and cultural specialists in Vinni parish. Within current thesis this was not done to sufficient extent. Non-profit organizations hold important role in the development of cultural activities as they are active in organizing and providing cultural events in some parts of the parish territory. It is important to value the cultural specialists in order to secure high quality of cultural services and through it satisfaction of the local residents. To conclude, the author wants to thank all recipients of the survey and supervisor of current thesis.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eva Linda Roost (11.10.1998),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose pealkirjaga „Rahulolu kultuurikorraldusega ja kultuuriteenuste tarbimine Vinni vallas”, mille juhendaja on Jana Reidla (PhD),

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 17.05.2022